

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Yvonne Ström

NUKKETEATTERIN JA LAPSIYLEISÖN
VÄLINEN VUOROVAIKUTUSSUHDE
CASE PIKKU AASIN NUKKETEATTERI

Liiketalous
2010

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Viestinnän koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Yvonne Ström
Opinnäytetyön nimi	Nukketeatterin ja lapsiyleisön välinen vuorovaikutussuhde
Vuosi	2010
Kieli	suomi
Sivumäärä	58 + 4
Ohjaaja	Marianne Waltermann

Nukketeatterin ja lasten välinen vuorovaikutus on tänä päivänä osa lasten taide- ja kulttuurikasvatusta. Lapsille on annettava mahdollisimman paljon työkaluja elämän varrelle niin kielellisiä, vuorovaikutuksellisia, kuin kokemuksellisiakin. Nukketeatteri tarjoaa tätä kaikkea lapsille, varsinkin alle kouluikäisille.

Tutkimukseni tarkoitus oli löytää vuorovaikutuksen merkitys ja sen ilmentyminen lapsiyleisön ja nukketeatterin välillä. Seurasin vaasalaisen Pikku Aasin nukketeatterin esityksiä. Niitä oli yhteensä kolme ja näytösten lapset olivat alle kouluikäisiä, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

Laadullisen tutkimuksen metodeina minulla oli havainnointi ja avoin haastattelu. Havainnointi tapahtui paikan päällä sekä videoiden. Haastatteluihin osallistui nukketeatterilaisia, päiväkotiohjaajia ja lasten vanhempia.

Tulokset olivat odotettuja, mutta samalla myös laajempia kuin odotin. Lapset viihtyivät nukketeatteriesityksissä, ottivat kontaktia esiintyjiin monin tavoin, itse ja houkuteltaessa. He kokivat erilaisia tunnetiloja ja jakoivat kokemuksiaan keskenään, esityksen aikana ja sen jälkeen. Nukketeatterin ja lasten välinen vuorovaikutus oli silmännähtävää ja tiivistä. Siihen tarvitaan niin ammattimaista otetta näyttelijöiltä kuin lapsen kykyä eläytyä erilaisiin tilanteisiin.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Communication degree program

ABSTRACT

Author	Yvonne Ström
Title	Interaction between puppet theatre and child audience
Year	2010
Language	Finnish
Pages	58 + 4
Name of Supervisor	Marianne Waltermann

Interaction between Puppet Theater and children is today a part of children's art and culture education. Children need as many tools as possible for their life: verbal, interactional and experimental tools. This is what puppet theatre gives to children, especially to those under school age.

The aim of my research was to find the meaning of interaction and how it is manifested between child audience and puppet theatre. I was following the plays of Pikku Aasin Nukketeatteri from Vaasa. There were altogether three plays and the children attending the plays were mostly under school age, except couple of them

I used observation and open interview as my methods in qualitative analysis. Observation happened at the plays and I also recorded it with a video camera. Interviews were conducted with puppet theater people, kindergarten teachers and children's parents.

Results were as expected but also wider than I expected. Children enjoyed the puppet theatre plays and were interactive with actors in many ways, on their own initiative as well as when encouraged. They experienced different kind of emotions and shared their experiences with each other, during a play and afterwards. Interaction between puppet theatre and children was apparent and intense. Children's ability to empathize with different kind of situations and puppet theater actors' professional grasp is needed in order to reach this kind of interaction

Keywords	Communication, interaction, child, puppet theatre, theatre
----------	--

ALKUSANAT

Tämä tutkimus on tehty omasta aloitteesta Pikku aasin nukketeatterin avustuksella Vaasan ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelman opinnäytetyönä vuonna 2009–2010. Aloitin työn suunnittelemisen 2009. Lähdeaineiston kerääminen alkoi tammikuussa 2010 ja teoriaosuus alkoi muodostua helmikuussa. Empiiriseen osaan kuuluvat havainnointi ja tutkiminen ajoituivat maaliskuuhuhtikuulle ja tulosten analysoimiseen käytin toukokuun 2010.

Opinnäytetyönohjaajana toimi Marianne Waltermann, jota saan kiittää avusta ja hänen antamistaan huomioista ja vinkeistä työtä tehdessäni. Yhteysenkilönä Pikku aasin nukketeatterissa on toiminut Cosimo Galiano sekä Kirsti Rautamo, joita haluan kiittää avusta ja haastattelusta. Malmöntalon päiväkodinopettajille ja lasten vanhemmille lämmin kiitos haastattelusta. Havainnointiin osallistuneet ihanat lapset, heidän perheensä ja esiintymispaikat ovat myös ansainneet valtaisan kiitokset hyvästä materiaalista, jota sain käyttää työssäni. Lopuksi kiitän perhettäni ja ystäviäni, olitte tukenani alusta loppuun saakka ja uskoitte minuun, vaikka välillä oma usko tuntui loppuvankin. Tässä se nyt on: Nukketeatterin ja lapsiyleisön välinen vuorovaikutus – Case Pikku Aasin Nukketeatteri!

Vaasassa 2010

Yvonne Ström

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	7
1.1	Tutkimustyön rajaus ja tavoitteet	7
1.2	Tutkimusmenetelmät	8
1.2.1	Havainnointi	9
1.2.2	Haastattelu	11
1.2.3	Lähdekritiikki	12
2.	NUKKETEATTERITAITEEN HISTORIA	14
2.1	Lasten- ja nuortenteatterin historiaa Suomessa	14
2.2	Nukketeatteri	16
3.	LAPSET, TEATTERI JA VUOROVAIKUTUS	19
3.1	Viestinnän ja vuorovaikutuksen kehitys	19
3.2	Kommunikoiva minä	21
3.3	Lapset ja nukketeatteri	23
3.4	Osallistuva teatteri ja draamakasvatus	25
3.4.1	Draamakasvatus	25
3.4.2	Osallistuva teatteri	27
4.	PIKKU AASIN NUKKETEATTERI – TEATRINO DEL CIUCHINO	29
5.	TUTKIMUS CASE PIKKU AASIN NUKKETEATTERI	30
5.1	Tutkimusote	30
5.2	Validiteetti ja reliabiliteetti	32

6. TUTKIMUSTULOKSET	34
6.1 Havainnot	47
7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	54
LIITTEET	60
LÄHDELUETTELO.....	62

1. JOHDANTO

Opinnäytetyö on tehty omasta mielenkiinnosta Nukketeatteri Pikku Aasin toimintaa kohtaan. Idean juuret löytynevät teini-iässä viettämästäni ajasta vaasalaisen nukketeatteri Peukalopotin seurassa. Siellä lienee kipinä ja mielenkiinnon alku nukketeatteria kohtaan, joka heräsi uudelleen viime kesänä työpaikallani Tikanojan taidekodilla, kun Pikku Aasin Nukketeatteri oli pitämässä *Roki Rokokoo*-näytelmän esityksiä. Huomasin kiinnostuvani lasten reaktioista ja haluavani tutkia asiaa enemmän. Lasten käyttäytyminen ja nukketeatterin esitykseen spontaanisti osallistuminen kiehtoo ja haluan siksi tutkia aihetta lähemmin.

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia ja havainnoida lasten viestinnän ja kulttuurikasvatuksen kautta nukketeatterin ja lasten välistä vuorovaikutusta. Apuna olen käyttänyt vapaata havainnointia teatteriesitysten aikana, haastatteluja sekä videokuvaamista. Jokaiseen kuvaamishetkeen on kysytty lupa asianomaisilta ja materiaali on tarkoitettu ainoastaan minun ja nukketeatterin käyttöön.

Tutkimuksen tuloksia voivat käyttää hyväksi niin lastenteatterin ammattilaiset kuin lasten kasvatukseen osallistuvat henkilöt kuten päiväkotij- ja lastentarhanopettajat ja vanhemmat.

1.1 Tutkimustyön rajaus ja tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia ja havainnoida viestinnän ja kulttuurikasvatuksen näkökulmasta nukketeatterin ja lasten välistä vuorovaikutusta. Viime kesätyön aikana koin elämyksen Pikku Aasin Nukketeatterin esiintyessä työpaikallani Tikanojan taidekodilla. He esittivät lasten nukketeatterinäytelmää *Roki Rokokoo* Tikanojan taidekodin pihakappelissa kesän ajan. Siellä sain nähdä ja kokea lasten innokkuuden osallistua esitykseen ja heidän

mahtavan kykynsä eläytyä tilanteisiin oman elämänsä kautta. Tästä syttyi kipinä tutkia asiaa hieman lähemmin. Haluan ymmärtää heidän innostustaan ja myös tapaansa käsitellä omaa elämäänsä kulttuurin kautta ja sen avulla. Haluan tietää, mitä hyvää nukketeatteri antaa lapsille ja, kuinka se näkyy arjessa: kuinka pieni lapsi osaa samaistua teatteriesitykseen ja pystyy seuraamaan esityksiä? Kuinka sieltä saadut kokemukset seuraavat mukana heidän puheissaan ja leikeissään?

Oletan vuorovaikutuksen olevan vilkasta ja eloisaa nukketeatterin ja lasten välillä. Toivon sen tuovan iloa lapsille ja myös heitä ohjaaville aikuisille. Uskon kulttuurin kautta oppimisen antavan heille työkaluja käsitellä sekä näyttää omia tunteitaan, hyväksyä asioita ja oppia tapoja ilmaista itseään. On mielenkiintoista nähdä, miten nukketeatterin vaikutus näkyy leikkeissä, lasten jutustelussa ja arkielämässä näytöksen jälkeen. Tutkin myös kuinka pitkäkestoisina pienten lasten kokemukset ja havainnot näkyvät lasten elämässä teatterin jälkeen.

Kohderyhmääni kuuluu päiväkotikäisiä lapsia, aina 1 ikävuodesta 6-vuotiaaksi saakka. Seuraan nukketeatterin esityksiä niin lasten vapaa-aikana vanhempien seurassa, kuin päiväkotien näytelmähetkissä.

Pikku Aasin Nukketeatteri on hyvä tapa lapsille kokea myös kulttuurin välisiä eroja, joihin he joutuvat elämänsä aikana sopeutumaan. Nukketeatteri on italialais-suomalainen, ja monet esitykset saavat italialaisen perinteen sävyn, mikä välittyy minusta hienosti lapsille.

Nukketeatteri toimii yhteiskunnassa yhteiskunnan ehdoin ja törmää toiminnassaan helposti siihen, että on pohdittava keinoja miten selviytyä kiristyvässä kilpailussa. Nukketeatteri Pikku Aasi voi hyödyntää tutkimustani esimerkiksi hakiessaan toiminnalleen apurahoja ja kehittäessään tarjontaansa.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen kohteena olevat lapset ovat päiväkotikäisiä ja esikouluikäisiä 1-6 -vuotiaita. Heidän haastattelunsa ei ole tutkimuksen ratkaisua ajatellen hyvä

lähtökohta, joten kerään tutkimusmateriaalini pääosin kirjallisesta materiaalista, havainnoimalla ja aikuisten haastatteluilla. Aikuisia ovat nukketatterin näyttelijät, päiväkotiohjaajat ja lasten vanhemmat. Tutkimusmetodinani on kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutetaan havainnoinnin ja haastattelun keinoin. Tutkimuksen empiirinen osa käsittelee tarkemmin metodin kuvausta, kvalitatiivista tutkimusta, tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia.

1.2.1 Havainnointi

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä, miten ihmiset todellisuudessa toimivat. Havainnoinnin etu on se, että saadaan suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnointi sopii erittäin hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen välineeksi. Menetelmänä havainnointi on erinomainen mm. vuorovaikutuksen tutkimisessa ja tilanteissa, jotka muuttuvat nopeasti tai niitä on vaikea ennakoida. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 1997, 207–208)

Havainnointi on erinomainen tapa tutkia lapsia, sillä olosuhteet muuttuvat heidän kanssaan suhteellisen nopeasti. Vuorovaikutus on tutkimuksen kohteena, johon myös sopii erinomaisesti havainnointi tutkimusmenetelmäksi.

Tutkimusta varten voidaan havainnoida tekstiä, tilanteita, tapahtumia, esineitä ja ihmisten puheita tai käyttäytymistä. Havaintoja löytyy monista eri lähteistä, joten kaikkea tutkimusaineistoa ei tarvitse itse kerätä. (Vilka 2006, 22)

Tutkimuksen pohjaksi olen hakenut lähteitä kirjallisuudesta ja aikaisemmista tutkimuksista liittyen samaan aiheeseen. Teoreettisen materiaalin kautta olen etukäteen pystynyt valmistautumaan havainnointitilanteisiin ja saamaan tietoa vastaantulevista käyttäytymistavoista, vuorovaikutuksen malleista.

Tutkijat, jotka käyttävät laadullista tutkimusmenetelmää haastattelevat usein tutkimuskohteen jäseniä ja keräävät tietoa, joiden avulla tutkija voi kuvata tutkimuskohteen jäsenten käytöstapoja, käyttäytymistä, arkielämän tilanteita ja erikoistilanteita. (Vilka 2006, 23)

Lasten haastattelun hylkäsin heti alussa. Kysymysten asettelu pienille lapsille on haasteellista, ja heiltä tulevat vastaukset eivät vielä ole kovin rakentavia tai luotettavia. Lapset ovat liian helposti harhaanjohtavissa ja heidän vastauksiaan on vaikea tulkita. Siksi keskityn haastatteluissani aikuisiin ihmisiin, lapsia kasvattaviin ihmisiin, toisin sanoen lastentarhaopettajiin ja – ohjaajiin ja lasten vanhempiin sekä nukketeatteriammattilaisiin.

Lasten päiväkotiohjaajat ovat mukana näytöksissä, he näkevät lasten reaktioita ja kuulevat heidän ajatuksiaan leikin lomassa ja esityksen jälkeen. Opettajat reagoivat nopeasti lasten sanomisiin ja tekemisiin, ja heillä on vankka kokemus lasten parissa työskentelystä. Uskon, että heiltä saa hyvää ensikäden tietoa siitä, miten lapset omaksuivat roolinsa esityksessä.

Vanhempien asema haastattelussa on lähinnä statistina toimiminen. Refleктоiko lapsi vielä kotona leikeissään nukketeatterikokemuksiaan? Millaisia tarinoita hän kertoo vanhemmilleen kokemuksesta? Haluaako lapsi uudelleen teatterimaailman pariin?

Haastattelen myös nukketeatterilaisia, sillä he ovat lähikontaktissa lasten kanssa näytöksissä ja heidän työtään on ottaa huomioon lasten vuorovaikutukselliset taidot ja valmiudet esityksiä suunniteltaessa. Heillä on myös erilainen näkökulma, suoraan esiriipun takaa.

Tärkeitä työkaluja kenttätyöskentelyssä ovat myös eri kuva- ja äänitallenteet ja niiden tekeminen. Mp3-soittimet ja muut äänitallennuslaitteet ovat hyvä apu saada väärentämätöntä tietoa tutkimusaineistoksi. Myös kuvatallennusta on hyvä käyttää sanattoman viestinnän ja elekielen tallentamiseksi. Tutkittavasta aiheesta riippuen voidaan käyttää valokuvausta, videokuvausta tai kamerapuhelinta. (Vilka 2006, 101)

Omassa tutkimuksessani toimin itse havainnoijana. Seuraan nukketeatterin esityksiä itse ja kuvaan niitä samaan aikaan videokameralla. Jälkeenpäin haastattelen nukketeatterin työntekijöitä, lasten päiväkotiohjaajia sekä vanhempia.

Haittavaikutuksena havainnoinnissa saattaa olla se, että havainnoija voi häiritä havainnointitilannetta, ellei jopa muuttaa sen kulkua. Myös emotionaalinen sitoutuminen ryhmään tai tilanteeseen voi aiheuttaa ongelmia ja objektiivisuus voi kärsiä tutkimuksessa. Joitain tilanteita voi olla vaikea tallentaa havainnoinnin hetkellä tai välineet saattavat rikkoutua, jolloin tutkijan on luotettava muistiinsa sekä ylöskirjattuihin muistiinpanoihin. (Hirsjärvi ym. 1997, 208–209)

”Havainnointi on aina valikoivaa tutkimusta.” (Vilka 2006, 13) Valikointia on sekä kielteistä että myönteistä, esim. kielteisessä muodossa saatamme tutkia vain tuttuja asioita, joten saamme odotettuja tuloksia. Näin emme voi tavoittaa tutkimuksen hiljaista tietoa. Myönteisesti valikoimalla tuotamme tietoisesti uusia havaintoja, kun tarkastelemme tutkijan ja tutkittavan välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvia havaintoja. Tietoinen valikointi perustuu aina teoriaan. (Vilka 2006, 13)

1.2.2 Haastattelu

Avoimen haastattelun ideana on keskustelun vapaus. Haastattelua ei ole sidottu tiukkaan formaattiin. Avoin haastattelutilanne muistuttaa tavallista keskustelua, jossa eteneminen tapahtuu omalla painollaan. Haastattelussa on tietty aihepiiri ja tarkoitus on puhua tietyistä teemasta, mutta se tapahtuu mahdollisimman luonnollisesti, jolloin tilaa jää haastateltavan kokemuksille, tuntemuksille, muistoille, mielipiteille ja perusteluille. Haastattelija tuntee tutkimuksen aihepiirin ja esittää kysymyksiä tilannetta tarkkaillen ja haastateltavaa mukaillen. Haastateltava pystyy näin ollen vastaamaan kysymyksiin vapaasti. Haastattelijan tehtävä on luotsata hienovaraisesti keskustelua aiheen piiriin, jos tilanne rönsyilee. Myös tilanteissa, jotka vaativat tarkennusta tai syvennystä on haastattelijan huomattava ja johdateltava kysymykset oikeaan suuntaan. On osattava tarttua haastateltavan sanomisiin, viedä näin keskustelua eteenpäin ja kerätä mielenkiintoista tietoa tutkimukseen. Avoin haastattelu soveltuu hyvin kielellisesti suuntautuneisiin ja kokemusta tavoitteleviin tutkimuksiin. (Saaranen-Kauppinen

& Puusniekka. Saatavilla elektronisesti:

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_1.html)

Haastattelut olen tehnyt avoimen haastattelun idean perusteella. Olen tehnyt kysymyksiä etukäteen, jotka ovat joustavia ja niitä on mahdollisuus yhdistää tai laajentaa, jos tarve vaatii. Tilanteista halusin mahdollisimman luontevia ja haastattelutyylini on vapaa enemmän kuin formaali. Haastattelutilanteet olen nauhoittanut mp3-soittimelle, jotta pystyn analysointivaiheessa kertaamaan haastatteluja ja keräämään tietoa luotettavasti.

1.2.3 Lähdekritiikki

Tutkijalta odotetaan aina lähdekritiikkiä hänen käyttäessä tutkimuksessaan muuhun kuin tutkimustarkoitukseen tehtyä materiaalia. Lähdekritiikki jaetaan kahteen eri kategoriaan: sisäiseen ja ulkoiseen lähdekritiikkiin. Sisäinen lähdekritiikki on syventynyt mm. tekstin sisältöön, kirjoittajaan, sananvalintoihin ja tyyliin. Ulkoinen lähdekritiikki taas keskittyy materiaalin konkreettiseen olemukseen esimerkiksi milloin ja mihin tarkoitukseen teksti on tuotettu. Tavallisin virhe tutkimuksessa on lähdekritiikin puutteellisuus. Tutkimuksessa on vältettävä puutteellista lähdekritiikkiä valitessa havaintomateriaalia. (Vilka 2006, 28)

”Lähdekritiikki on tutkimusmenetelmä, jonka avulla pyritään arvioimaan tiedonlähteen käyttökelpoisuutta. Lähdekritiikin keinoin pyritään myös selvittämään tiedonlähteiden syntyä, tarkoituseriä ja tekijöitä.” (Wikipedia. Saatavilla www-muodossa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/L%C3%A4hdekritiikki>)

Tutkittavaa asiaa voidaan lähestyä monesta eri näkökulmasta. Jopa samanlainen näkökulma voi tuottaa toisenlaisia tutkimustuloksia erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Lähdekritiikkiä eli harkintaa tarvitaan kirjallisen materiaalin valinnassa. Seikat, jotka vaikuttavat lähteen kelvollisuuteen, ovat kirjoittajan tunnettuus ja arvostettavuus, lähteen ikä, uskottavuus ja julkaisijan

arvovalta, tutkimuksen todellisuus ja puolueettomuus sekä lähdetiedon alkuperä. (Hirsjärvi ym. 1997, 109–110) Tutkimuksessani lähteiden julkaisut ovat viimeisen vuosikymmenen ajalta. Kirjallinen materiaalini on koottu eri alojen mm. kasvatustieteiden, viestinnän ja nukketeatteritaiteen yleiskirjallisuudesta ja oppimateriaalista. Saman alan kirjallisuuden osalta tutkimuksen edetessä olen huomannut asioiden toistuvan, mikä viittaa siihen, että tutkimustulokset ovat paikkaansa pitäviä.

2. NUKKETEATTERITAITEEN HISTORIA

2.1 Lasten- ja nuortenteatterin historiaa Suomessa

Lapsilla ja nuorilla on merkittävä rooli suomalaisen teatterin historiassa. Lasten ja aikuisten toiminta kuuluu monilla tavoin yhteen, vaikkakin sekä suomalaisessa että kansainvälisessä teatteriutkimuksessa on keskitytty eniten aikuisten tuotantoon. Vasta viime aikoina näkökulma on alkanut muuttua myös lapset huomioivaksi. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa: http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php.)

Suomessa lastenteatterin ammatillinen synty on kiinteästi yhteydessä suomalaisen ammattiteatterin alkuvaiheisiin. Yksi tärkeimmistä kulttuurivaikuttajista ja teatterin puolestapuhujista oli Zacharias Topelius (1781–1831), joka aikuisille suunnattujen teosten ohella kirjoitti monia erilaisia lastennäytelmiä ja -satuja, joista tulikin maanlaajuisia perinnenäytelmiä. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa: http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php.)

1900-luvun alussa uudet lastennäytelmät kirjoitettiin pitkälti Topeliuksen mallien mukaan, mutta ne alkoivat myös pikku hiljaa uudistua. 1930-luvulla suosikkiasemaan nousi mm. radion Markus-sedän eli Markus Raution kirjoittamat lastennäytelmät. Lastennäytelmien hahmot ja ympäristö sekä maailmankuva modernisoituivat ajan kuluessa vähitellen. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa: http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php.)

1940-luvulla lastenteatteri oli voimakkaasti ammattilaisten lapsille tekemien ja lasten itse esittämien teatterinäytelmien aikaa. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa: http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php.)

1950–60-luvuilla lastenteatteri uudistui. Tällöin lähestyttiin lapsen omaa elinympäristöään realistisesti, mutta toisaalta fantasian kautta. Dramatisoinnit tuotettiin tunnettujen lastenkirjojen kautta ja alettiin tehdä suuria musiikkinäytelmiä. Ohjelmistoon otettiin ensimmäistä kertaa myös ulkomaista produktiota kuten Astrid Lindgrenin Peppi Pitkätossu. Vastareaktioiden aika koitti 1970-luvun loppupuolella. Niin lasten ja aikuisten teatterissa kysymyksenasettelua alettiin työstää yhteiskunnallisuudesta yleisinhimillisempään suuntaan. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa: <http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php>.)

1960–70-lukujen vaihteessa niin sanottu demokraattinen ryhmäteatteriliike alkoi muodostaa eri teatterimuotoihin suuntautuneita ammatillisia ryhmiä, joista moni teki ohjelmistoa nimenomaan lapsille. Näytelmät olivat yleensä kuvauksia ruohonjuuritasolta lasten arjesta, joissa oli pilkahdus fantasiaelementtejä ja kansainvälisyyttä. Kohderyhmät pyrittiin ottamaan huomioon näytelmätarjonnassa. Tällöin myös nukketeatterin merkitys kasvoi, suurin osa sen ohjelmistosta oli suunnattu lapsille. Lapsiin ja nuoriin kiinnitettiin paljon huomiota ja heitä pyrittiin aktivoimaan katsojina sekä kannustettiin harrastamaan myös itse teatteritoimintaa. Luovaan ilmaisuun ja sen prosessien merkityksiin panostettiin lasten ja nuorten osalta. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa: <http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php>.)

1980-luvulla teatteria alettiin korostaa taidemuotona, ei kasvatuksellisenä elementtinä. Lastenteatterissa astuivat esiin klassikkoteosten sovitukset, joita tekivät yleensä dramaturgit, eivätkä enää työryhmät. Kiertueryhmät alkoivat tehdä pysyvillä näyttämöillä työtään, ja näin ollen muutokset näkyivät lavastuksessa sekä valo- ja äänisuunnittelussa. Erilaiset fyysiset ja visuaaliset muodot alkoivat vallata teatterialaa. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa: <http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php>.)

Viime vuosikymmeninä korostus lasten- ja nuortenteatterissa on aatteellisten vastakkainasettelujen sijaan näkynyt enemmänkin monimuotoisuudessa ja moniarvoisuudessa. Tarjolla on niin puheteatteria, tanssia, nukketeatteria, oopperaa, devising-tekniikkaa, fyysistä, soveltavaa kuin musiikkiteatteriakin, kaikista näiden välimuodoista puhumattakaan. Kansainväliset virtaukset ovat viime vuosina tuoneet Suomeen myös vauvoille suunnattuja teatteriesityksiä. Esitysten lisäksi yhä useampi teatteri järjestää lapsille ja nuorille myös teatterikasvatushankkeita. (Mustonen 2008. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www.muodossa:

<http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php>)

2.2 Nukketeatteri

Kautta aikojen nukketeatteri ja teatterinukke ovat kiehtoneet ihmismieltä eri kulttuureissa. Se on hyvä väline tarinoiden kertomiseen, opettamiseen, tiedottamiseen, viihdyttämiseen, huvittamiseen, jopa eri aatteiden, kulttuurien ja uskontojen välittämiseen. Nykyaikana nukketeatterin merkitys näkyy välineenä, jonka avulla voidaan ohjata lasta taiteen pariin, aktivoita hänen luovuuttaan ja innostaa leikkimään oman mielikuvituksen avulla. (Lastentarhanopettajien liitto 2005, 8)

Nukketeatterin taiteen muodon juuret ovat kaukaa Idässä monen vuosituhannen takaa, jossa nukketeatterikerrontaa käytettiin kulttuuriperinteen siirtämisessä sukupolvelta toiselle. Vähitellen tämä vanha taidemuoto tuli tunnetuksi myös länsimaissa. Keski-ajalla jopa Euroopan katolinen kirkko käytti nukkeja uskonnollisen sanoman välittäjänä. (Saari 2001, 2)

Nukketeatteri ja teatterinuken synty ajoittuu varsinaisesti 1600-luvun lopulle, jolloin Keski- ja Etelä-Euroopan nukketeatterinäyttämöillä alettiin jäljitellä puheteatterin näytelmiä. Barokin ja renessanssin nukketeatterin juuret löytyvät Italiasta, jossa syntyi *commedia dell'arte*, improvisaatioon, naamioihin, tyyppihahmoihin sekä nukkeihin perustuva kansanteatterityyli. Aluksi

nukketeatteria esitettiin kaduilla ja toreilla Euroopassa. Nukketeatterin ohjelmisto koostui Raamatun kertomuksista, myyteistä, pyhimys- ja rakkausnäytelmistä. Myös sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset aiheet olivat osa nukketeatteria. Sen avulla voitiin ironisoida ja pilkata vallanpitäjiä. Nukke korvasi usein näyttelijän juuri näistä herkkätunteisista yhteiskunnallisista syistä. (Peltonen & Tawast 2009, 17)

Suomessa kiersi 1800 - 1900-luvun vaihteessa ulkomaisia sirkus- ja teatteriseurueita, joiden ohjelmistossa oli myös nukke-esityksiä. Aiheina olivat ajankohtaiset tapahtumat ja uutiset sekä julkisuuden henkilöt. Nukketeatterilaisia alkoi ilmaantua 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä eri puolille Suomea. (Peltonen & Tawast 2009, 46)

Vuosisadan puolivälissä Suomeen levisi nukketeatterivillitys. Heillä oli pyrkimyksenä tehdä taiteellisia esityksiä niin lapsille kuin aikuisillekin ja päämääränä nukketeatteritaiteen kehittäminen sekä harrastuksen leviäminen. (Peltonen & Tawast 2009, 49)

1950-luvulla nukketeatterista kehittyi myös kasvatuksen väline. Nukketeatteri pyrki satuesitysten avulla rohkaisemaan ja ohjaamaan lapsia elämäntiellä. Lapsi koettiin omanlaisena yleisönään. Perusmoraalin opettaminen, hyvän ja pahan taistelu, oli esitysten kasvatuksellisenä pyrkimyksenä. Lapset osallistuivat näytelmän tapahtumiin ja tarinan kulkuun kovaäänisesti kommentoimalla ja vilkkaalla toiminnalla. Esitysten juonen avulla lapset saatiin samaistumaan hyvään ja hylkäämään huono käytös ja ilkeys. Tällä tavoin ajateltiin lasten ikään kuin itsestään omaksuvan oikean moraalin ja haluavan toimia sen mukaan. (Peltonen & Tawast 2009, 58–59)

1970-luvulla nukketeatterin kehittämiseen astuivat mukaan ammattinäyttelijät, ohjaajat, lavastajat ja dramaturgit. Yhteiskunnan panostus teatterielämään ja lastenteatterin buumi johti myös nukketeatterin kehittymiseen. 70-luvun alussa Suomen teattereissa eli enemmän nukketeatteriesityksiä kuin varsinaisissa nukketeattereissa. Lastenteatteribuumi sai alkunsa muista pohjoismaista. (Peltonen & Tawast 2009, 62–64)

1990-luvun lopulla nukketeatterin kysyntä ja tarjonta jatkoivat kasvuaan. Pelkästään yhdellä nukketeatterilla saattoi olla jopa 300–450 esitystä vuodessa ja monien teattereiden yhteenlasketut yleisömäärät tavoittivat yli 200 000 katsojaa. Kaupunginteattereiden nukketeattereiden omat tuotannot alkoivat kuitenkin vähentyä laman lähestyessä. (Peltonen & Tawast 2009, 71)

Sata vuotta suomalaista nukketeatteria hahmottavat hyvin siinä tapahtuneen kehityksen. Nukketeatteri siirtyy sukupolvelta toiselle, sillä on lupaava tulevaisuus edessään. Tekijöiden määrä lisääntyy jatkuvasti, se näkyy tuotannossa ja tapahtumissa ympäri maata. Nukketeatterilaiset tänä päivänä haluavat keskittyä teosten sisältöön, omaan työhönsä ja omien ideoidensa jakamiseen. Nukketeatteria esitetään niin päiväkodeissa, kuin ammattilaisryhmissä. Se voi yhdistää monen eri taiteenlajeja. Se on niin visuaalista, liikkeellistä kuin draamallistakin. Mikä on nukketeatterin tulevaisuus, siihen voi vaikuttaa osallistumalla. (Peltonen & Tawast 2009, 290–292)

3. LAPSET, TEATTERI JA VUOROVAIKUTUS

3.1 Viestinnän ja vuorovaikutuksen kehitys

Ihminen syntyy muiden ihmisten joukkoon ja kasvaa vuorovaikutuksessa toiseen ihmiseen. Ajatus ihmisen kasvusta ihmiseksi ilman toisen ihmisen läheisyyttä ja läsnäoloa, tuntuu mahdottomalta seurattessa vastasyntynyttä lasta. Juuri syntynyt vauva jäsentää maailmaa niin aktiivisesti kaikkien aistiensa kautta: näön, kuulon, maun, hajun ja tuntoaistimuksen avulla. Se kiinnostuu heti muista ihmisistä ja etsii tapahtumien välisiä syy-seuraus-suhteita. (Mäntymaa & Tamminen 1999. Saavavilla www-muodossa: <http://www.duodecim.fi/aikakausikirja/articles>)

Vauvan viestintä alkaa kehittyä jo kohdussa, jolloin hän aloittaa kiinnostumisen ääniin, joita kuulee ulkoa päin. Vauva viestii myös liikkeillään kokemuksistaan. Itku on juuri syntyneen vauvan viesteistä parhaiten huomioitavissa useimmille vanhemmille. Sen avulla vauva pyytää saada ruokaa, lämpöä ja hoivaa. Itkun lisäksi vauva viestii myös suun liikkeillä ja katsellaan heti alkuhetkistä alkaen, vaikkamme kiinnitäkään tietoisesti huomiota juuri tuohon viestintään. Vauva pystyy opastamaan vanhempiaan monin tavoin yhteisen vuorovaikutuksen löytämiseen. Rikkaan vuorovaikutusmahdollisuuden voivat vanhemmat luoda lapseensa rauhallisen tutustumisen kautta. (Mäntymaa & Tamminen 1999.. Saavavilla www-muodossa: <http://www.duodecim.fi/aikakausikirja/articles>)

Tutkimuksissa on vauvojen osoitettu reagoivan voimakkaasti ilmeettömyyden ja tunneilmaisujen puutteeseen. Kun hän ei saa omiin reaktioihinsa vastakaikua, hän hätääntyy ja kokee yksinäisyyttä ja vastavuoroisuuden puutetta. Vauvoilla, jotka ovat kasvaneet puutteellisissa oloissa ilman vastavuoroisuutta, on myöhemmässä elämässään vaikeaa tulkita toisen ihmisen kasvojen ilmeitä ja tunnetiloja. (Sinkkonen 2003, 56)

Vauvat seuraavat vanhempiensa tunneilmaisuja tarkasti ja käyttävät näitä ilmaisuja omien reaktioidensa säätelyyn. Uuden, yllättävän ärsykkeen

kohtaaminen saa lapsen katsomaan vanhempansa ja reagoimaan aikuisen antaman mallin mukaan. (Sinkkonen 2003, 58)

Kolmen ensimmäisen vuoden aikana lapsen vuorovaikutus kehittyy nopeasti. Muutaman kuukauden ikäinen vauva jokeltelee ja hymyilee ja on oppinut ennakoimaan asioiden tapahtumasarjat vuorovaikutuksessa. Jos tilanne onkin odotusten vastainen, hämmentyy lapsi. Vierastamisvaihe alkaa 7-9 kk iässä, joka tarkoittaa, että vauva tuntee lähimmät hoitajansa, eikä hyväksy ketä tahansa lähelleen. 12–13 kuukauden iässä hän alkaa ymmärtää eron sinän ja minän välillä. Ei – sanaa lapsi alkaa tietoisesti ja tarkoituksella käyttää 18–21 kuukautta vanhana. 24–36 kuukauden iässä lapsi aloittaa kertovan vuorovaikutuksen kauden. Kehittymisen kannalta merkityksellisintä aikaa viestinnän kannalta ovat kolme ensimmäistä vuotta lapsen elämässä. Tällä ajanjaksolla katsotaan olevan myös suuri merkitys biologisesti, jolloin lapsen aivot kehittyvät nopeasti. (Mäntymaa & Tamminen 1999. Saavavilla [www-muodossa:](http://www.muodossa:)

<http://www.duodecim.fi/aikakausikirja/articles>)

Lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana sosiaaliseen kehitykseen kuuluu lapsen kiinnostus ympäristöstä ja ihmisistä ympärillään, sen jälkeen hän alkaa suhtautua lähiympäristöön juuri näiden ihmisten välityksellä. Sitten lapsi alkaa tunnistaa ihmisiä, yleensä ensimmäisenä äitinsä. Näiden kehitysten kautta lapsi pystyy luomaan kestäviä ja emotionaalisesti tärkeitä siteitä muihin henkilöihin, hakeutuu näiden seuraan ja vaatii heiltä huomiota osakseen. (Nummenmaa & Nummenmaa 1980, 41)

Lapsen leikin ohjaamisessa juuri aikuisten keskeinen merkitys on luoda välttämättömät edellytykset ja perusta lapsen itsenäisen leikin syntymiseen. Lapsi tarvitsee psyykkisiä valmiuksia, kokemuksia ympäristöstään ja ihmisten erilaisesta toiminnasta, leikkiä tukevaa ja edistävää välineistä, leikeille tilaa joka mahdollistaa leikin kehittymisen sekä häiriötöntä aikaa ja leikkitovereita leikin kehittyneessä vaiheessa. Varsinkin leikin yhteydessä tapahtuva vuorovaikutus sekä runsas kielellinen vuorovaikutus nähdään hyvinä ehtoina kehittymiselle. (Nummenmaa & Nummenmaa 1980, 71)

Lapsen kasvaessa kahden vuoden ikään, hänen tietoisuutensa omasta itsestään muuttuu. Lapsi oppii käyttämään kieltä ja voi sen avulla muokata kokemuksiaan ja luoda kuvaa itsestään aivan uudella tavalla. (Sinkkonen 2003, 67)

Kielen avulla lapsi omaksuu uusia kommunikaatiotaitoja ja saavuttaa näin aikaisempaa tarkemmin määriteltyjä sosiaalisia päämääriä. Lapsi oppii vuotovaikutuksen kautta miten käyttää kieltä ja milloin kuuluu sanoa mitään ja kenelle. (Sinkkonen 2003, 72)

3.2 Kommunikoiva minä

Nummenmaa & Nummenmaa kirjoittavat kirjassaan *Lapsen kehitys ja kasvatusta*: ”Kielen oppiminen on lapsen kehityksessä varsin tärkeä tapahtuma. Se merkitsee uutta vaihetta lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa ja myös ikätoverien kanssa tapahtuvan yhteisleikin tai muun toiminnan rakentumista uudelleen.” (Nummenmaa & Nummenmaa 1980, 43)

Ihmiset määrittelevät itseään kommunikaation avulla toisille, kommunikaatio taas luo uutta itseyttä ja tietoa. Kommunikaation välineet, kielen, eleet, symbolit ja sen, keiden kesken puhutaan ja miten, määrittää kulttuuri. Lapsen syntyessä kulttuuri on jo olemassa, vanhemmat ovat sen jäseniä. He kasvattavat lasta perheen päivittäisessä vuorovaikutuksessa kulttuurista omaksumin tavoin. Tässä vuorovaikutuksessa lapsen käsitystä omasta itsestään kasvaa. Tämä kulttuurillinen kommunikaatio ei ala vasta kielen oppimisesta, vaan jo esikielellisessä kommunikaatiovaiheessa. (Lyytinen, Korkiakangas, Lyytinen 1995, 78–79)

Perheenjäsenten keskinäisissä keskusteluissa lapselle tuttu henkilö toisena osapuolena on tärkeä. Kertominen on yhteisiin kokemuksiin ja merkityksiin sitoutuva toiminto, vieras ihminen ei saa alle kolmevuotiaasta lasta kertomaan tarinoitaan. Kertomukset ovat lapsen toiminnassa tapahtuvia, tunteenomaisia omia muistoja, odotuksia ja toiveita. Ne vahvistavat lapsen tunnetta omasta tärkeydestä,

siitä, että hänen tarinansa ovat kertomisen arvoisia. 2-5 -vuotiaalle lapsille on tärkeää, että tarinoissa minä toimii aina jonkun kanssa. Keskusteluissa työstetään sekä menneitä että tulevia tapahtumia osana lapsen elämää. (Lyytinen ym. 1995, 82–83)

Kieli on kaikkien toimintojen väline vuorovaikutuksessa ja kommunikaatiossa. Varhaiskasvatuksen hoito-, kasvatusta- ja opetustilanteissa positiivisen vuorovaikutuksen kehittäminen antaa lapselle mahdollisuuksia positiiviseen kommunikointiin ja auttaa lasta näkemään myös itsensä myönteisemmin. Lapsen kanssa on hyvä käyttää mahdollisimman rikasta ja selkeää kieltä. Aikuinen näissä tilanteissa, on lapselle tärkeä kielenkäytön malli, kuuntelija ja keskustelukumppani. Leikkimieli, löpöttelyt ja sananväännökset, lorut ja runot kuuluvat arkipäivän tilanteisiin, jotka kehittävät lapsen kielellistä tietoisuutta. Lasta voi rohkaista kuuntelemaan, puhumaan ja kertomaan kokemuksistaan, tarpeistaan, tunteistaan sekä ilmaisemaan omia mielipiteitä. (Kieli, vuorovaikutus ja viestintä. Saatavilla www-muodossa:

<http://www.rauma.fi/sosiaali/Vasu/vasu%20pdf/Kieli%20vuorovaikutus%20ja%20viestint%C3%A4%204.06.pdf>)

Esittävän leikin avulla lapsi yrittää tulkita ja kertoa uudelleen kokemuksiaan. Hän kokeilee leikeissään rooleja ja toimintoja, jotka on saanut hänelle tärkeiltä ihmisiltä. Näin ollen hän osoittaa minä-tunteen uudenlaista järjestymistä suhteissaan itseensä ja muihin. Kertomuksissaan hän täydentää omaa minäänsä ja etsii minälleen uusia asemia. (Lyytinen ym. 1995, 83)

”Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.” Leikillä on suuri merkitys lapselle vuorovaikutuksen kehityksessä. Leikkiessään hän kokee ja harjoittelee vuorovaikutustilanteita, kuulemiensa aikuisten ja toisten lasten puheiden perusteella. Samalla lapsi sisäistää erilaisia kielellisiä ilmaisutapoja. Leikki, uteliaisuus ja aktiivisuus puhumiseen, kuuntelemiseen, luovaan ilmaisuun, lukemiseen, kirjoittamiseen ja kirjallisuuteen liittyvät kielen ja kommunikaation oppimiseen. Pedagogiikassakin korostetaan leikin kautta oppimista, jolloin lapsi säilyttää oppimisen ilon. Niin sadut, tarinat, lorut, riimit, runot, arvoitukset, laulut

ja omat tarinatkin ovat tärkeitä työvälineitä kielen kehitykselle. (Kieli, vuorovaikutus ja viestintä. Saatavilla www-muodossa:

<http://www.rauma.fi/sosiaali/Vasu/vasu%20pdf/Kieli%20vuorovaikutus%20ja%20viestint%C3%A4%204.4.06.pdf>)

3.3 Lapset ja nukketeatteri

Taiteellisesta ja viihteellisestä näkökulmasta katsoen nukketeatterin historia suuntautui lapsiin melko myöhäisessä vaiheessa. Sen huippukaudet alkoivat vasta 1930-luvulla entisen Neuvostoliiton alueella. (Saari 2001, 3)

Nukke toimii kerronnassa yleisesti tunteiden symbolina ja selittäjänä. Katsojan ja esiintyjän välille syntyy vuorovaikutteinen yhteys omien mielikuvien ja assosiaatioiden kautta. Katsoja voi jäsentää omia elämäkokemuksiaan ja käydä läpi näytelmästä syntyneitä tunteita nukken kautta. Nukke antaa samalla kuitenkin sopivan etäisyyden lapselle käsiteltäviin aiheisiin. Kipeiden kokemusten läpikäyminen nukketeatterin ja ilmaisun keinoin mahdollistaa myönteisen suunnan tulevaisuudelle, ilman muistoihin liittyvää ahdistusta. Ilmaisumuotona nukketeatteri viestii suoraan katsojan tunne-elämään. Nukkeen on helppo samaistua, ikään, kokoon tai sukupuoleen katsomatta. (Saari 2001, 2-3)

Katsojana lapsi on nimenomaan kokija. Nukken roolin kautta lapsi voi eläytyä erilaisiin seikkailuihin ja tutustua uusiin elämän osa-alueisiin. Lapsi kokee nukketeatterissa monenlaisia tunteita kuten pelkoa, jännitystä, huojennusta, pettymystä, iloa, empatiaa ja jopa kipeitä kokemuksia, joiden keskellä sankari on aina voitokkaan rohkea. Nukketeatteri opettaa erilaisuuden hyväksymistä ja toisten kunnioittamista. Jokaisen elämään kuuluu iloa ja surua, hyvää ja pahaa, mutta saduissa hyvä voittaa aina pahan. (Baric 2005, 8)

Nukketeatterin avulla lapselle pystyy antamaan läheisiä kokemuksia sanataiteen, musiikin ja teatterin saralla. Lapsessa voi herättää kiinnostusta eri taiteen aloja kohtaan käymällä läpi nukketeatteriesityksen kokemuksia ja tärkeää onkin tarjota lapselle jo pienestä pitäen monimuotoisia elämyksiä taiteenparissa. (Baric 2005, 8)

Lapsille suunnatussa esityksessä voi pohtia mitä tahansa aihetta, kunhan muistaa lapsen näkökulman ja käsityskyvyn rajat aihetta ajatellen. Kokeellistakin teatteria voi tehdä lapsille, jos esitykset avautuvat ilman erityisten teorioiden ja käytäntöjen tuntemusta. Vaikka lastennäytelmässä olisi synkkyyttä ja pelottavia aiheita, niin toivoa ei saa unohtaa, sillä heillä on vielä tulevaisuus edessään. (Muje 2007, 43)

On samantekevää, onko katsoja lapsi vai kulttuuri orientoitunut aikuinen. Näyttelijän läsnäolo on tärkeää juuri siinä hetkessä, paikassa ja ajassa. Lasten rehellisyys ja suoruus esityskokemusten kanssa on hyvästä, joskus myös näyttelijöille pahasta. Lapsi antaa esityksen aikana suoraa palautetta, riippuen siitä millä mielellä he ovat, eivätkä piilottele väsymistään tai kyllästymistään. Näiden muuttuvien aspektien keskellä on hyvin opettavaista työskennellä. (Muje 2007, 51)

Lapsikatsojille suunnatussa esityksessä perusjännite voi rakentua kokonaan näyttämöillusion ja katsojien todellisuuden välille. Tarvitaan rohkeutta heittäytyä suoraan kontaktiin yleisön kanssa. Lasten ja nuorten esityksissä jatkuva metatodellisuuden ja reaalityodellisuuden uudelleenmäärittely antaa näyttelijälle inspiroivan haasteen. Näyttelijältä vaaditaan tilanneherkkyyttä ja kykyä improvisoida. (Muje 2007, 51–52)

Vuorovaikutus lasten kanssa teatteriesityksissä on sekä yleisön hallintaa että irtipäästöä. Lastenteatterin näyttelijöiltä vaaditaan valmiutta niin näyttelijän, tanssijan kuin pedagoginkin rooleissa. Varsinkin pienissä esityksissä, joissa näyttelijöitä ei ole kuin muutama, korostuu juuri tämä näkökulma. Esiintyjien työnkuvaan kuuluu myös lavasteiden rakentaminen esityksiä suunniteltaessa. Ajatuksena lavasteiden rakentaminen voi olla tavallaan esitykseen keskittymistä ja valmistautumista. Purkamisen taas voi hyvinkin kuvastaa irtipäästämistä esityksestä, esityksen purkua. Esitysten lisäksi juuri nämä kokemukset ovat myös tärkeä osa jakamisen hetkeä nukketeatterin arjessa. (Muje 2007, 52)

Teatterikatsomossa istuessaan, lapsi unohtaa muun maailman. Ainoastaan maailma näyttämöllä on hänelle todellisuutta. Hän elää näytelmän todellisuutta.

Lapsi saattaa ahdistua, kun prinssi ei löydä tietään prinsessan luo, ja tuntee tarvetta mennä näyttämölle ratkaisemaan näyttelijöiden kanssa ongelmaa. Hän huokaisee helpotuksesta kun prinssi löytää prinsessan. Lapsi lähestyy teatteria tunteidensa kautta. Teatteri tarjoaa näitä puhdistavia, mielikuvituksen herättäviä, voimakkaita tunne-elämyksiä lapsille. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001, 80–81)

Lapsi kasvaa katsojaksi turvallisessa ympäristössä ja tilassa. Sellaiseen on vaikeaa yrittää sitoutua, mikä aiheuttaa ahdistusta, pelkoa tai pahaa oloa. Mutta pelottavaakin noitaa lapsi voi katsoa sydän pamppaillen, kunhan lähellä on kainalo jonne käpertyä suojaa, jos siltä tuntuu. Lapsi tarvitsee kasvamisen kannalta aikuisen, jonka kanssa voi keskustella kokemastaan ja näkemästään. Hän tarvitsee ihmisen, jolta voi kysyä kysymyksiä askarruttaviin asioihin, peilata omia mielipiteitään. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001, 83)

”Hyvä lasten ja nuorten teatteri on monikerroksista, monimuotoista, tosissaan ja taitavasti tehtyä taidetta”, sanoo elokuvatuutkija Jukka Sihvonen kirjassa Kohtaamispaikkana lapsuus. (82). Lapsi katsojana lähestyy näytelmää omista lähtökohdistaan. Näytelmän täytyy olla tehty juuri häntä varten. Vaikka lapsi onkin lapsi, niin ei hänelle tule tarjota vain elämyksen puolikasta, vaan kokonainen ja korvaamaton taiteellinen kokemus. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001, 82)

3.4 Osallistuva teatteri ja draamakasvatus

3.4.1 Draamakasvatus

Taiteen tarkoitus pohjimmiltaan on rikkoa yhteiskuntarauhaa ja kyseenalaistaa vallitsevaa järjestystä. Ristiriitatilanne syntyy näin ollen koululaitoksen taiteenopetuksen kanssa, sillä sen keskeinen metodi on yhteiskuntarauhan säilyttäminen. Miten pidetään ajatus taiteen olemisen näkökulmasta, joka horjuttaa koululaitoksen tärkeimpiä arvoja? (Koskenniemi 2007, 31)

Varto (2005) ei halua määritellä sitä, mikä tekee yhteisötaiteessa siitä erityisen yhteisöllisen toimintatavan ja miten sitä voisi rajata. Hänestä määrittelemisen on tuotteistamista ja yhteisötaiteen tekijä on prosesseista kiinnostuneempi kuin tuotteista. Loppujen lopuksi yhteisötaiteessakin on kyse jokaisen oikeudesta tulkita maailmankuvaansa ja yrittää ymmärtää itseään taiteen keinoin.

Parhaimmillaan tilanteet avaavat syvemmän ymmärryksen toisiamme kohtaan. Olemme kaikki erilaisia, emme sen parempia tai huonompia suhteessa toisiimme. (Koskenniemi 2007, 31)

Draaman luonne taiteen näkökulmasta on tutkivaa ja merkityksiä hakevaa sekä uusia merkityksiä luovaa. Draamakasvatuksessa tämä aspekti toteutuu luomalla maailmoja, toimimalla ja tarkastelemalla näitä. Taiteellinen oppiminen on merkitysten ja merkityssisältöjen oppimista. Laadultaan se on oivaltavaa. (Koskenniemi 2007, 32–33)

Tunteet kuuluvat osana ihmisen elämää, etenkin siellä missä itseään ja kanssaihmiä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti. Taide on väylä tunteisiin ja niiden kautta yksilölliseen ja yhteiskunnalliseen itseymmärrykseen. Draama mahdollistaa sen, että ihmiset voivat kehittää omia tunnetaitojaan. Opettaja Esko Jalovaara vaatiikin Koskenniemen kirjassa subjektiivisen eli sisäisen tiedon lisäämistä ulkoisen tiedon rinnalle kasvatuksessa. (Koskenniemi 2007, 33)

Subjektiivinen tieto on intuitiivista ja kokemuksellista tietoa, jota on alettu kutsua nimellä hiljainen tieto. Ihminen on kokonaisuus, joka elää koko ajan tietoisuuden ja tiedostamattoman tiedon välillä. Hiljainen tieto säätelee niin arkipäivän askareitamme kuin reaktioitamme arjesta poikkeaviin asioihin. Teatterissa ja draamassa juuri tämä osa meistä on huomionarvoisessa asemassa.

Kokemustemme kautta kerätty ymmärrys rikastuttaa mielikuvitusta ja koskettaa tunteellisesti kuin älyllisestikin. (Koskenniemi 2007, 34)

Draama on apuväline ihmiselle kertoa tarinoita ja ymmärtää itsemme osana maailmaa. Tarinankertomisella peilaamme omia tarinoitamme toisiin.

Draamakasvatuksen kautta tarinoiden kertominen tapahtuu sujuvasti:

luokkahuoneen voi muuttaa miksi tilaksi tahansa, näyttämön voi rakentaa minne

vain, tarinaa voidaan kertoa ja näytellä missä ajassa vain. (Koskenniemi 2007, 89)

3.4.2 Osallistuva teatteri

Tämän hetken teatteritaiteella on kaksi päälinjaa: perinteinen näyttämötaide ja osallistuva teatteri. Perinteisessä näyttämötaiteessa esittäjät ovat näyttämöllä ja katsojat katsomossa erillään näyttelijöistä. Osallistuvaa teatteria tehdään erilaisissa yhteisöissä, laitoksissa ja tilaisuuksissa. Sen tavoitteena on pyrkimys parempaa, asioiden hämmentämistä enemmänkin kuin ratkaisujen löytäminen. Lajityypiltään se on yhteisöllistä, kasvatuksellista tai terapeutillista. (Brady, Haapalainen, Isotalo, Korhonen 2007, 111–113).

Pikku Aasin Nukketeatteri edustaa osallistuvaa teatteria. Sitä tehdään matkalaukkuteatteri periaatteella, se tekee esityksiään eri yhteisöille, tavoitteenaan heillä on antaa lapsille jotain hyvää, mukava kokemus ja saada lapset toimimaan interaktiivisesti nukketeatterin kanssa.

Osallistuvan teatterin kautta voidaan käsitellä osallistujille merkityksellisiä asioita vakavasti, mutta leikinomaisesti. Asioista tehdään konkreettisia ja näkyviä vertauskuvina, ironiaa mausteena käyttäen. Osallistuja elää tässä tilassa sekä fiktiivistä että omaa todellisuutta. Hän tarkkailee jatkuvasti omia ajatuksiaan ja käsityksiään, joutuessaan tekemään valintoja ja nähdessään niiden seurauksen, vaikkakin se tapahtuu fiktiivisessä, turvallisessa todellisuudessa. Osallistuja saa mahdollisuuden omien ajatusten ja käsitysten kyseenalaistamiseen ja muutokseen jakaessaan ne toisten kautta. Tässä fiktiivisessä maailmassa kaikki ovat yhdenvertaisia ja ymmärtäessä omien ajatustensa oikeudellisuuden, se tekee kokemuksesta usein voimaannuttavan. Samalla se voi olla siemen muutokseen. (Brady ym. 2007, 111–113).

”Ilman vuorovaikutusta katsojan kanssa ei ole teatteria. Yleisö on välttämätön osa draamallista kokonaisuutta.” (Mäkelä-Eskola 2001, 5)

Näyttelijöille työssä tärkeää ovat yleisön reaktiot, ne ovat osa esityskokonaisuutta. Aktiivinen yleisö esityksessä antaa esiintyjälle halua antaa entistä enemmän kohtaamishetkeen, näytelmään. (Mäkelä-Eskola 2001, 5-6)

Ihmisen on hyvä olla kosketuksessa taiteen kanssa lapsesta saakka, jotta pystyy vastaanottamaan myös myöhemmässä elämänvaiheessa taidetta. Taide saattaa elvyttää ja virkistää vastaanottajaansa sekä rikastuttaa tunne-elämää. Taide-elämykset herättävät aistimme, ajatuksemme sekä tunteemme. (Mäkelä-Eskola 2001, 37)

Kun tarkastellaan teatteriesitystä viestinnän näkökulmasta, on nähtävissä monenlaista tunnetason vuorovaikutusta. Esityksen loppukiitokset ja taputukset ovat yhdenlainen tapa osoittaa hyväksyntää puolin ja toisin. Silloin esittäjät luovat kiitoseremoniasta sellaisen, että katsojilla on mahdollisuus reagoida suoritukseen sosiaalisesti soveliaalla tavalla, käten taputuksilla. (Mäkelä-Eskola 2001, 41)

Kokemusten mukaan lapset ja iäkkäämpi sukupolvi saattavat reagoida esityksiin spontaanisti mm. huutamalla kommentteja ja ohjeita näyttelijöille ilman houkuttelua. Jännittävästä ja hauska tilanteesta syntyy katsomossa reaktioita. Kyseessä on tilanneresonanssista. (Mäkelä-Eskola 2001, 45)

4. PIKKU AASIN NUKKETEATTERI – TEATRINO DEL CIUCHINO

Teatrino del Chiuchino on perustettu Italiassa, Torinossa 12 vuotta sitten. Pariskunta Cosimo ja Susanne Galiano alkoivat tehdä yleisön pyynnöstä ekokylässä, jossa siihen aikaan asuivat ja työskentelivät, lapsille ja aikuisille sorminukketeatteriesityksiä. Viisi vuotta sitten Galianot muuttivat perheineen Suomeen. Cosimo ja Susanne Galiano tapasivat Kirsti Rautamon ja he yhdessä kokeilivat Etelä-Pohjanmaan kulttuurirahaston myöntämän stipendin avulla nukketeatterin esittämistä Pohjanmaalla. Kokeilu on johtanut 4 vuoden työskentelyyn niin nukketeatterin kuin Commedia dell Arte – työpajojen pitämiseen. Työpajoissa tehdään mm. naamioita ja nukketeatteri nukkeja.

Pikku Aasin Nukketeatteri sopii kaiken ikäisille ihmisille. Sen tarinat, jotka sisältävät musiikkia ja leikkiä, ovat iättömiä. Nukketeatterin avulla pääsee lähelle lapsen omaa maailmaa, sillä lapsethan leikkivät läpi lapsuutensa. Leluilla on eri rooleja, niin myös nukketeatterin nukeilla ja näyttelijöillä. Nukketeatterin esitykset ovat kuin lapsen omien leikkien juonia ja ratkaisuja.

Nuken ja lapsen kohtaaminen nukketeatterissa tuottaa lapselle unohtumattomia kokemuksia ja elämyksiä. Näissä kokemuksissa on tietynlaista taikaa, joka kantaa läpi elämän.

Pikku Aasin Nukketeatterin tarinat, nuket, lavasteet ja musiikki syntyvät pitkälti työryhmän yhteisinä ideoina ja toteutuksina. Kaikkia työn tekijöitä kiehtoo lasten ja leikin mielikuvitusmaailman tavattoman paljon.

Pikku Aasin Nukketeatteri esiintyy päiväkodeissa, kouluissa, ulkoilmajuhlissa, festivaaleilla, tilaustapahtumissa kuten esimerkiksi syntymäpäiväjuhlilla. Osa esityksistä on pieni muotoisia, toiset on tehty isommille yleisöille. Esitykset ovat pienistä yksi vuotiaista lähtien aina vaikkapa yli 99-vuotiaille.

5. TUTKIMUS CASE PIKKU AASIN NUKKETEATTERI

5.1 Tutkimusote

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa katsotaan usein kokonaisuutena. Sen ajatellaan aukaisevan jonkin yksiköllisenä ymmärretyn sisäisesti loogisen kokonaisuuden rakennetta. (Alasuutari, 1994, s.29) Kvalitatiivinen analyysi vaatii kvantitatiivisesta tutkimuksesta poikkeavaa absoluuttisuutta. Kaikki luotettavina pidetyt seikat täytyy kyetä selvittämään niin, etteivät ne ole ristiriidassa oman tulkinnan kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusyksiköiden suuri ja tilastollinen argumentaatiotapa eivät ole tarpeellisia tai edes mahdollisia. (Alasuutari 1994, 29)

”Laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta”, sanoo Alasuutari kirjassaan Laadullinen tutkimus. Havaintojen pelkistämisessä on kaksi eri osaa, aineiston tarkastelu tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta sekä havaintomäärän karsiminen havaintojen yhdistämisellä. (Alasuutari 1994, 29)

Ensimmäisessä vaiheessa aineistoa tarkasteltaessa huomio kiinnittyy vain siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun kannalta olennaista. Havaintomäärien karsimista havaintojen yhdistämisellä tarkoittaa sitä, että erilliset raakahavainnot yhdistetään yhdeksi havainnoksi tai ainakin harvemmaksi havaintojen joukoksi. Etsitään siis havaintojen yhteinen piirre tai nimittäjä tai muotoillaan sääntö, joka tutkimuksen osalta pätee koko aineistoon. (Alasuutari 1994, 30–31)

Omassa tutkimuksessani havaintotilaisuuksia oli kolme kappaletta. Näiden esitysten pohjalta teen analyysini. Esitystilanteissa olen tehnyt omat havainnot, jälkepäin havainnoin videomateriaalia ja teen niistä yhtenäisen analyysin.

Toinen vaihe nk. arvoituksen ratkaiseminen tarkoittaa sitä, että tuotettujen johtolankojen ja käytössä olevien vihjeiden avulla tehdään merkitystulkinta

tutkittavasta asiasta. Tätä vaihetta nimitetään rakennekokonaisuuden muodostamiseksi. Siinä voidaan erottaa erilaisia arvoitusten ratkaisumalleja sen mukaan, mikä niissä on teoreettinen ydinkäsite. (Alasuutari 1994, 35)

Analyysivaihe sisältää edellä mainitun arvoituksen ratkaisemisen. Havainnoinnin aikana lasten ja nukketatterin välinen maaginen yhteys oli kohteenani ja tarkkailen sekä lasten että nukketatterilaisten toimintaa. Vuorovaikutussuhde lasten ja nukketatterin välillä on käsin kosketeltava ja välillä tuntui, että itse uppoutui tilanteeseen mukaan yhtälailla kuin lapsetkin.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston keräämisessä käytetään menetelmiä, jotka päästävät tutkijan lähelle tutkittavaa kohdetta. Yleensä tutkija pyrkii tavoittamaan näkemyksensä tutkimuksen alla olevasta ilmiöstä. Tavallisia aineistonkeruun muotoja ovat haastattelu ja havainnointi, mutta myös päiväkirjat tai muut arkielämäntilanteissa syntynyt materiaali voivat olla tutkija analysoinnin kohteena. Aineiston analysointi kvalitatiivisessa tutkimuksessa on aineistolähtöistä. Aineiston käsittelyssä pyritään kokonaisvaltaisuuteen niin, että tutkittavaa asiaa koetetaan ymmärtää suhteessa sen kontekstiin ja tutkittujen tapahtumien erityispiirteisiin. (Kiviniemi 1997, 68)

Kiviniemen mukaan ”laadullinen tutkimus on luonteeltaan prosessorientoitunutta.” Aineiston keruun välineen ollessa inhimillinen, tutkija itse, aineistoon liittyvien ulottuvuuksien ja tulkintojen voi katsoa kehittyvän tutkijan mielessä vähitellen tutkimusprosessin edistyessä. Tutkimuksen eri elementit kuten esimerkiksi tutkimustehtävä, teoriamuodostus, aineistonkeruu ja analyysi, kehittyvät joustavasti tutkimuksen kuluessa tämän laadullisen tutkimuksen ominaispiirteen myötä. Käytännössä nämä tutkimuksen ainesosat limittyvät toisiinsa ja muodostuvat pikku hiljaa tutkimuksen edetessä. Samaan aikaan tutkijan ajatuksissa tapahtuu kehittymistä, jota pyritään käyttämään esimerkiksi tutkimustehtävän jalostamisessa ja uudenlaisten aineistonkeruujaksojen toteutuksessa. (Kiviniemi 1997, 68)

Laadullinen tutkimus lähestymistapana vaatii tutkijalta oman tietoisuutensa kehittymisen huomioimisen tutkimuksen edetessä ja sen, että tutkijalla on myös

kykyjä uudelleen linjata tutkimustaan. Tutkimustoiminta täytyy ymmärtää tavallaan oppimistapahtumana. (Kiviniemi 1997, 68)

Tarkastelu voi näkemyksen kehittyessä tavoittaa uusia mielenkiintoisia kohteita laadullisessa tutkimuksessa. Tärkeää on löytää tutkimuksen aikana ne johtavat ideat, joihin voi tukeutua tutkimuksellisia ratkaisuja tehdessä. (Aaltola & Valli 2001, 71)

”Mitä enemmän samaan ratkaisumalliin sopivia johtolankoja voidaan löytää, sitä todennäköisemmin ratkaisu on oikea. Täydellistä varmuutta tieteellinen tutkimus ei voi koskaan saavuttaa.” sanoo Alasuutari kirjassaan *Mitä laadullinen tutkimus on*. (Alasuutari 1994, 39)

5.2 Validiteetti ja reliabiliteetti

Validiteetti tarkoittaa luotettavuutta sillä tavoin, että ollaanko tutkimassa sitä, mitä on tarkoitus tutkia. (Metsämuuronen, 2000) Validiteetti voidaan jakaa sekä ulkoiseen, että sisäiseen validiteettiin. (Cook & Cambel, 1979) Ulkoinen validiteetin tarkoitus on näyttää kyseisen tutkimuksen yleistettävyyttä. Sisäinen validiteetti puolestaan tarkoittaa tutkimuksen omaa luotettavuutta: ovatko käytetyt käsitteet oikeita? Onko valittu teoria oikeanlainen? Mitä on tarkoitus? Asetelman hyvydellä, käsitteen oikealla muodostuksella, teorian johtamisella sekä otannalla voidaan parantaa tutkimuksen validiteettia. Näillä keinoin pystytään karsimaan epäluotettavimmat lähteet pois. (Metsämuuronen 2000, 41–42)

Validisesti tutkimukseni onnistui mielestäni hyvin yleistettävyyden kannalta. Uudelleen tehtäessä, tutkimus todennäköisesti antaisi samoja tuloksia kuin nyt olen saanut. Lapset ovat osa nukketatterin vuorovaikutusta ja heille on tärkeää saada osallistua näytelmään kommentoimalla ja myötäelämällä.

Teoriani valinta on mielestäni onnistunut. Olen saanut paljon tietoa kaikista eri osa-alueista, joista tietoa tutkimukseni tueksi olen hakenut. Kasvatustieteen ja

taidekasvatuksen osalta olen oppinut lapsen vuorovaikutuksen kehityksestä, joka on antanut hyvän pohjan lasten käyttäytymisen ymmärtämiselle. Viestinnän tiedoista olen löytänyt yleispätevää käytännön tietoutta vuorovaikutuksesta. Nukketeatteri- ja teatteritaiteen kirjallisuus antoi paljon informaatiota nukketeatterin ja lastenteatterin kehityksestä tähän päivään saakka. Sieltä on myös löytynyt paljon materiaalia lasten ja nukketeatterin vuorovaikutuksesta toisiinsa. Tutkimuksen analyysi kertoo sen, että havainnointi ja haastattelu ovat olleet oikea ratkaisu aihetta tutkittaessa etsittäessä.

Reliabiliteetti viittaa tutkimuksen toistettavuuteen. Jos samaa ilmiötä mitattaisiin monta kertaa samanlaisella mittarilla, saataisiinko samanlaisia vai toisistaan poikkeavia tuloksia. Jos mittari on reliaabeli, vastaukset olisivat eri mittauskerroilla melkein samankaltaisia. (Metsämuuronen 2000, 50)

Mittaustulokset reliabiliteetin kannalta ovat olleet onnistuneita. Olen saanut samankaltaisia tuloksia kuin teoriaosuutta tutkiessani materiaalista löytyi. Lapset ovat yleisönä vastaanottavaista, mutta samalla myös palaute on suoraa. He kokevat nukketeatteria omien tunteidensa kautta. Lapset myös reagoivat voimakkaasti ja spontaanisti näkemäänsä ja kokemaansa

Validiteetilla ja reliabiliteetilla tarkoitetaan kvantitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta. Niiden sopivuudesta kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin on kahdenlaisia näkemyksiä. Joidenkin tutkijoiden mukaan myös laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää yleisiä reliabiliteetin ja validiteetin tutkimuskriteereitä muuttamalla käsitteiden sisältö vastaamaan lähestymistapaa. Toisaalla laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnin tulee perustua eri kriteereihin, koska menetelmäopilliset lähtökohdat eroavat määrällisen tutkimuksen lähtökohdista. (Anne Korhonen, Oulun yliopiston nettisivu. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<http://herkules oulu.fi/isbn9514271912/html/index.html>)

6. TUTKIMUSTULOKSET

*Haastattelu lastentarhaopettajille *Pienet: 1-3 vuotiaat*

1. Millä mielellä lähdettiin nukketeatteriin?

Hyvillä mielin lähdettiin. Pienet eivät välttämättä tienneet mitä oikein odottaa. Se oli ensimmäinen nukketeatteriesitys heille. Jo pelkästään se, että mennään isompien ryhmien taloon, on iso juttu pienille.

2. Vaikuttiko esitys puheisiin ja leikkeihin samana päivänä, saman viikon aikana?

Näytelmä seurasi puheissa pienillä vielä seuraavina päivinäkin. He puhuivat lohikäärmeistä, prinsseistä (ritari) ja prinsessoista. Joihinkin lapsiin esitys teki todella suuren vaikutuksen. Kotona oltiin kovasti puhuttu näytelmästä. Lentokonekohtaus oli jäänyt monen mieleen. Yksi tytöistä, kaksivuotias, oli leikkinyt koko illan kotona prinsessaa ja äiti olikin ihmetellyt, että oliko näytelmässä ollut sellainen.

3. Jäikö lapsille esityksestä pelkoja?

Aivan alussa yksi poikalapsista alkoi pelätä niin paljon, että yhden hoitajista täytyi lähteä näytöksestä pois hänen kanssaan. Hoitaja ei ollut saanut mennä koko esityksen aikana edes lähelle salin ovea, tai poika alkoi itkeä hysteerisesti.

Osa lapsista oli kotona kertonut olleensa vähän peloissaan esityksen aikana. Mutta muuten ei jäänyt pelkotiloja näytelmästä.

4. Realistisuus / fiktiivisyys lapsen mielestä? ymmärtääkö / sekoittuiko oikeaan elämään,?

Pienemmät lapset katsoivat näytelmää niin haltioituneena. Heille se oli sama onko se totta vai tarua.

5. Halusiko päästä uudelleen teatteriin?

Kukaan lapsista ei ollut kysellyt uudelleen katsomisen perään. Näytelmän aikana olivat innoissaan, mutta jälkepäin tulee aina niin paljon muuta ajateltavaa, ettei kapasiteettia riitä sellaisen ajatteluun.

6. Mistä asioista kertoi ja piti?

Lohikäärmeen ja ritarin taistelu oli monen mielestä hauska, samoin lentokonekohtaus. Prinsessaleikit jatkuivat monella tytöllä vielä illalla kotonakin.

7. Ovatko lapset ennen käyneet nukketeatterissa / teatterissa?

Tämä oli ensimmäinen kerta suurimmalle osalle pienistä.

*Haastattelu lastentarhaopettajille *Isot: 3-5 vuotiaat*

1. Millä mielellä lähdettiin nukketeatteriin?

Nukketeatterista puhuttiin aiemmin viikolla ja lapset olivat innoissaan asiasta. Muutama heistä olikin jo nähnyt Pikku Aasin Nukketeatterin näytöksen, mutta se ei haitannut heitä lainkaan. Kaikki lähtivät innoissaan mukaan ja jaksoivat hienosti koko näytelmän ajan.

2. Vaikuttiko puheisiin ja leikkeihin samana päivänä, saman viikon aikana?

Esityksen jälkeen osa tytöistä leikki prinsessaa. Kahdenkeskisissä keskusteluissa eivät opettajat huomanneet merkkejä nukketeatterista

puhumista. Ei jokaista juttua voi toki kuulla, mitä he toisilleen kertovat. Jotkut opettajat olivat kyselleen jälkeenpäin lapsien vanhemmilta, mitä he olivat kotona esityksestä kertoneet ja kaikki vastaukset olivat olleet myönteisiä. Lapset olivat olleet hyvillä mielin esityksen jälkeenkin. Vielä muutaman päivän ajan osa lapsista oli kotona kertonut ritareista, prinsessoista ja lohikäärmeistä, sekä tanssi prinsessan kanssa oli jäänyt hyvin mieleen.

Seuraavan aamun jutustelussa muutamat lapset muistelivat lentokonekohtausta ja sitä kuinka lohikäärmeet olivatkin olleet kiltejä. Myös ritarin laastari, joka oli ollut teippiä, huvitti kovasti. Pienet yksityiskohdat jäivät lapsille hyvin mieleen.

3. Jäikö lapsille esityksestä pelkoja?

Isommat lapset eivät kokeneet minkäänlaisia pelkotiloja esityksen aikana tai sen jälkeen.

4. Muut fyysiset reaktiot: nukkuminen, keskittyminen päiväkodissa?

Ei vaikutuksia.

5. Realistisuus / fiktiivisyys lapsen mielestä? Ymmärtääkö / sekoittuiko oikeaan elämään?

Lapset eläytyvät niin kovasti näytelmään, etteivät huomaa fiktiivisyyden ja realismisuuden eroa. Heille se ei ole esityshetkellä tärkeää.

6. Halusiko päästä uudelleen teatteriin?

Lapset eivät osaa ajatella niin pitkälle, että pyytäisivät päästä uudelleen nukketeatteria katsomaan. He ovat hyvillään siitä, että näkivät sen ja varmasti menevät jatkossakin iloisena esitykseen, jos sellainen mahdollisuus tulee kohdalle.

7. Mistä asioista kertoi ja piti?

Lentokone, lohikäärmeet, prinsessa ja ritari.

8. Ovatko lapset ennen käyneet nukketeatterissa / teatterissa?

Muutama oli jo nähnyt esityksen, mutta se ei haitannut heitä. Tuntui, että he eläytyivät esitykseen entistä intohimoisemmin.

Haastattelu vanhemmille (lapset 2- ja 4-vuotiaat)

1. Millä mielellä lähdettiin nukketeatteriin?

Tiesivät aamulla, että nukketeatterihetki oli päivän ohjelmassa, mutta eivät sen kummemmin odottaneet päivältä enempää kuin muinakaan aamuina. Pojalle, 4 vuotta, tämä oli jo toinen kerta.

2. Vaikuttiko puheisiin ja leikkeihin samana päivänä, saman viikon aikana?

Autossa kotiin tultaessa päiväkodissa poika oli kertonut isälleen prinsistä ja lohikäärmeistä, ja kuinka jännittävää se oli ollut. Poika kertoi myös, että pikkusisko oli pelännyt, että lohikäärme oli oikea. Poika itse tiesi, että se oli vain nukke. Ja prinsessakin oli oikeasti näyttelijä, eikä prinsessa.

Illan leikeissä ei näkynyt jälkiä nukketeatterikäynnistä.

3. Jäikö lapsille esityksestä pelkoja?

Tyttö, 2 vuotta, sanoi illalla nukkumaan mentäessä, että pelkäsi lohikäärmettä, mutta onneksi lohikäärmeet eivät kuitenkaan tulleet uniin.

4. Realistisuus / fiktiivisyys lapsen mielestä? Ymmärtääkö / sekoittuiko oikeaan elämään?

Poika osasi erottaa totuuden ja fiktion näytelmästä. Tyttö ei vielä.

5. Halusiko päästä uudelleen teatteriin?

Haastattelua tehtäessä kysyin lapsilta, että haluaisivatko he päästä uudelleen nukketeatteriin ja molemmille se oli ihan ok juttu. Mielellään menisivät uudelleenkin.

6. Oliko henkilöahmoa / kohtausta, joka jäi mieleen?

Lohikäärmeet, prinssi (ritari) ja prinsessa olivat mieleenpainuvimmat hahmot. Ja taistelu lohikäärmeiden kanssa oli tosi hauska. Poika muisteli myös, että ritarilla oli ollut miekka vyötäröllään, jolla taisteli lohikäärmeitä vastaan.

7. Onko ennen käynyt nukketeatterissa / teatterissa?

Aiemmin oli ollut nukketeatteria kerran päiväkodissa.

Haastattelu nukketeatterin välle

Haastattelin Pikku Aasin nukketeatterin kahta perustajajäsentä, Cosimo Galianoa ja Kirsti Rautamoaa tutkimukseeni. Tein muutamia kysymyksiä valmiiksi, ja kysymysten vastauksista muodostu kattava määrä tutkimuksen aineistoa. Vastaukset on koottu heidän vastauksistaan.

1. Mikä on Pikku Aasin nukketeatterin filosofia?

Pikku Aasin nukketeatterin konseptiksi muodostui heti alussa pikkulasten nukketeatteri. Filosofia lähtee halusta tuoda mahdollisuus perheen pienimmillekin päästä osaksi kulttuurielämyksiä. Nykyään on paljon tarjontaa lapsille, mutta usein ne on kohdistettu huonosti ajatellen heitä. Televisiosta näkee lastenohjelmia, mutta se on passiivista toimintaa, eikä lapsi pääse niissä itse osallistumaan, toisin kuin nukketeatterissa, joka on interaktiivista. Nukketeatterilaiset ovat valmiita haastamaan lapsia

vuorovaikutukseen ja vastaamaan heidän nopeisiin reaktioihinsa, tilannekäytökseen takaisin.

2. Kuinka kauan olette tehneet nukketeatteria?

Teatrino del Ciuchino on toiminut 12 vuotta. Cosimo aloitti nukketeatteritoiminnan italialaisessa ekokylässä vaimonsa Susannen kanssa. Ensimmäinen lavastus oli pieni, vain television kokoinen. Siinä esitettiin sorminukketeatteria.

Viisi vuotta sitten Cosimo perheineen muutti Suomeen ja alkoi heti opiskella suomenkieltä. Samalla pariskunta alkoi miettiä, miten nukketeatteria voisi esittää Suomessa. Kahdeksan kuukautta Suomeen muuton jälkeen he tekivät ensimmäiset 5 esitystä maaliskuu-ajalla ekokylässä Keruulla sekä Vaasassa.

Cosimo tapasi Kirstin syksyllä 2005. Yhdessä he päättivät kokeilla joulunäytelmän tekemistä. Se oli onnistunut kokeilu ja vuonna 2006 yhdessä tuumin, Cosimo ja Kirsti perustivat Pikku Aasin Nukketeatterin – Teatrino del Ciuchinon. Italiankielinen nimi otettiin mukaan, se oli merkki jatkumosta. Nukketeatterin perustamista avusti Etelä-Pohjanmaan rahasto, jolta he saivat apurahan. Se oli hyvä starttiraha. Sillä saatiin rakennettua lavasteet ja samalle vuodelle suunniteltiin jo neljä esitystä: yksi isompi, kolme pienempää. *Lempeä Lehmä ja Villi Aasi* oli yksi ensimmäistä näytelmistä. Siitä toiminta alkoi pikkuhiljaa kasvaa.

3. Miksi teette nukketeatteria lapsille?

Lapset ovat kiinnostava kohderyhmä, heidän maailmansa on niin mielenkiintoinen. Omat lapset olivat nukketeatterin perustamisen aikoihin Kirstillä pieniä ja se oli hyvä sauma kokeilla tehdä jotain haluamaansa lapsille. Kirsti on ammatiltaan opettaja ja on työn ohessa aina tehnyt lasten kanssa joitain projekteja, esimerkiksi käynyt studiossa nauhoittamassa lastenlauluja luokkansa kanssa. Tässä haasteessa oli paljon miellyttäviä

piirteitä: voi kirjoittaa tarinoita, säveltää lauluja ja esittää tätä kaikkea lapsille.

Kulttuuritarjonta lapsille on niin kovin vaihtelevaa. Monet esitykset eivät kosketa lapsia lainkaan, he eivät kiinnostu niistä tai saa niihin otetta. Ne menevät ohi kohderyhmän. Myöskään juuri tälle kohdeyleisölle ei tuntunut olevan niin paljon tarjontaa. Hyvää tässä ideassa on myös se, että esitys menee lasten luo. Silloin se on tehty lasten ehdoilla.

Nukketeatterinäytös voi olla ensimmäinen kokemus teatterista monelle lapselle. Matkalaukkuteatteri on hyvä ja turvallinen tapa lapselle tutustua teatterin maailmaan.

4. Kenelle esitykset on tarkoitettu?

Esitykset on suunnattu pääasiassa pienille, päiväkotikäisille lapsille.

5. Miten suunnittelette esityksiä / onko eri esityksiä asiakasryhmien mukaan?

Suunnittelu lähtee aina iästä ja aiheesta. Täytyy miettiä, mikä sen ikäisiä lapsia kiinnostaa, esimerkiksi eläimet ovat hyvä aihe. Lapset ovat niitä niin lähellä, se on heille luonnollista, he tuntevat yhteyttä eläimiin.

Sitten täytyy miettiä, millainen muoto esityksessä tulee olla. Tempo on tärkeä seikka. Lapsen iästä riippuen tempon täytyy olla joko hidas ja selkeä tai nopea, jossa on paljon vivahteita.

Teksti ei välttämättä kiinnosta aivan pieniä lapsia. Juonella on väliä, mutta he seuraavat sen kulkua enemmän kuin mitä näyttelijät sanovat. Ironia on asia jota lapset eivät ymmärrä, eikä tarvitsekaan. Tekstin on hyvä olla selkeää ja helposti ymmärrettävää.

Pienille 1-2-vuotiaille lapsille visuaalisuus on usein tärkeää. He kokevat värien, nukkejen ja pienten yksityiskohtien kautta esitystä. Esitykset eivät saa olla liian pitkiä. 3-4-vuotiaat haluavat jo innokkaammin osallistua, olla vuorovaikutuksessa. He myös haluavat enemmän liikettä ja tapahtumia.

Näytelmien täytyy olla monipuolisia: käsinuket, mimiikka, varjoteatteri, yritetään lähestyä lasta ja yleisöä monelta eri taholta. Mimiikka-osiot myös ovat aikuisia varten. Heillekin on hyvä antaa jotain. Kun sekoittaa kaikkia näitä elementtejä näytelmään, se yleensä toimii. Esitystä voi vielä muokata esityskertojen välissä, sillä todellinen palaute tulee vasta ensi-illassa, kun huomataan lasten reaktiot.

Näytelmien tekeminen voi alkaa vaikkapa nukesta, tai sitten sen pohjana voi olla joku tarina. Toisinaan taas tulee vain idea, mistä kehittyä näytelmä. Valmiita tarinoita ei Pikku Aasin nukketheateri käytä, ne on aina sovitettu omiin tarkoituksiin. Silloin tarinasta tulee originelli. Tarinat tehdään yhteistyössä. Musiikki on Kirstin alaa, joten hän on säveltänyt näytelmien musiikin. Visualisointi ja lavastus taas kuuluvat Cosimon osaamisalaan.

Lapsi otetaan mukaan teatteriesitykseen, muttei kuitenkaan koko ajan. Muutamia kertoja näytelmän aikana riittää. Lapset elävät voimakkaasti esityksissä mukana. Se, kenen seurassa he näytelmään tulevat, vanhempiensa vai päiväkotiryhmässä, riippuu myös siitä, kuinka lapset käyttäytyvät. Myös kellonajalla on väliä. Tiettyyn päivän aikaan keskittymiskykyä ei vain ole tarpeeksi.

Hyvä kokemus Pikku Aasin nukketheaterille oli Vaasan 400-vuotis-juhlien puitteissa tehty historiallinen näytelmä Pohjanmaasta. He etsivät tarinoita Pohjanmaan historiasta ja löysivät mieluisan, se kertoi merirosvoista. Merirosvot saivat palkkansa kuningasperheeltä, tehdessään pahaa mm. Tanskan kauppalaivastolle. Tälle tarinalle oli Korsholman linna keskiössä. Tarinan kirjoittaminen sujui niin, että Cosimo kirjoitti aluksi ja Kirsti jatkoi tarinaa omalla näkemyksellään. Samalla myös Italia ja Suomi kohtasivat, sillä merirosvojen nimet tulivat italian kielestä: Vitalin veljekset. Vitali on tunnettu sukunimi Napolissa ja tarkoittaa henkilöä, joka maksaa palkkaa. Taustalla oli historiallinen tarina, josta Kirsti ja Cosimo yhdessä loivat omanlaisensa, täysin originellin tarinan.

6. Mikä lapsia kiinnostaa?

Eri lapsille jää erilaisia asioita mieleen. Ne saattavat olla vain pieniä yksityiskohtia kuten isot korvakorut tai hattu. Toiset lapset ovat visuaalisia, toisille äänet ja kuuloaisti on tärkeä asia. Se, että tapahtuu jotain, on tärkeää. Se ei saa kuitenkaan olla yhtä hektistä kuin esimerkiksi televisio-ohjelmissa. Mitä pienempi lapsi on, sitä vähemmän aikaa hän jaksaa keskittyä yhteen asiaan. Näytelmissä on hyvä olla käänteitä, olla joku juju.

Juoni on tärkeä elementti näytelmässä. Toisissa näytelmissä on selkeä kaava: alku-keskikohta-loppu. Toiset taas ovat vapaampia. Tärkein on kuitenkin juoni. Vähän kuten hyvä musiikkikappale: jos se toimii pelkästään laulamalla ja kitaraa soittamalla ja on hyvä, se riittää. Laittamalla lisää lihaa luiden päälle, lisäämällä soittimia, se muuttuu hieman, mutta pohjalla on kuitenkin se sama yksinkertainen kappale, juoni, joka tekee kappaleesta hyvä. Se on sama asia tarinoiden kanssa. Lisäksi voi olla joku opetus, mutta se ei saa olla mitenkään kieltävään sävyyn esiin tuleva. Vaikkapa sellainen tarina, että joku saa uuden ystävän tai autetaan ystävä pulasta.

Musiikki keventää näytelmää. Usein kertosäe jostain näytelmän kappaleesta jää soimaan lapsen mieleen ja hän itsekseen lauleskelee sitä myöhemmin.

7. Kuinka lapset reagoivat nukketeatterissa?

Se riippuu täysin lapsen temperamentista, iästä ja siitä mihin hän on tottunut. Onko lapsi jo käynyt teatterissa tai vaikkapa konserteissa. On oikeastaan kolmenlaisia reaktioita:

- 1) Suurin osa on vastaanottavaisia, heillä on hauskaa, naurattaa ja jännittää. He ovat pääasiassa innostuneita.

- 2) Arat lapset: Jokin kummallinen ääni tai erikoinen tyyli saa lapsen itkemään. He kokevat tilanteen liian jännittäväksi. Osa lapsista haluaa pois esityksestä, toiset jäävät tutun ja turvallisen ihmisen syliin.
- 3) Vahvasti eläytyvät: he elävät näytelmän mukana erittäin vahvasti, jopa ylireagoivat. Peppu ei meinaa millään pysyä penkissä, sillä he ovat niin innoissaan tilanteesta.

Nukketeatteriesityksissä saa vastailia, mutta tarkoitus ei kuitenkaan ole villitä lapsia, vaan pitää tarina ja näytelmä kasassa. Näyttelijän tehtävänä on saada lapset mukaan vuorovaikutukseen, mutta samalla myös hallita tilannetta. Täysin pureskeltua juttua lapsille ei sovi kuitenkaan antaa. Lapset ovat hyvin fiksuja ja nukketeatterin tarkoitus on antaa lapsille jotain hauskaa, miellyttävä kokemus.

Nukketeatterissa voi nauraa, mutta siellä voi myös itkettää. Esiintyjän on ymmärrettävä, miksi lapsi reagoi tietyllä tapaa, vaikkapa itkee.

Jos lapset pitävät nukesta, nukke elää heille. Lapsi ei ajattele, että se on näyttelijä, joka nukkea liikuttaa. Nukke kertoo lapsen sisäisestä maailmasta. Lapsi heijastaa omaa elämäänsä nukken kautta. Pelottavissa hetkissä lapsi saattaa pelätä ja tarvitsee aikuisen turvaa. Myös tämä reaktio on tärkeä, sillä he kokevat nukken kautta omia pelkojaan. Lapsi täytyy kuitenkin saada ymmärtämään pelkonsa siinä tilanteessa, hänen kanssaan täytyy keskustella, tilannetta pitää hoivata. Pelkoa ei voi vain väistää ja antaa sen vallata lapsen mieltä. Tilanteeseen täytyy löytää helpottava ratkaisu. Lapsen voi viedä kauemmas ja antaa hänen seurata tilannetta sieltä käsin. Myös useamman esityksen näkeminen helpottaa lapsen mieltä, pelko väistyy hiljalleen. Taustalla voi olla paljonkin ongelmia, silloin lasta ei voi pakottaa olemaan tilanteessa. On myötäiltävä lapsen reaktioita. Vaikka lapsi pelkää, hän voi samalla kuitenkin samaistua tunteisiinsa, päästää irti pahoista kokemuksista.

Näyttelijä ei lavasteiden takaa näe lapsen reaktioita. Silloin niitä pitää kuunnella, tarkasti ja intuitiivisesti ja seurata koko ajan tilanteen kulkua.

Kieli on myös merkityksellinen asia lapsille ja heidän reagointiinsa. Esimerkiksi Cosimon ollessa italiantalkielinen, hän ei pysty täysin eläytymään, antamaan itsestään kaikkea. Mutta samaan aikaan hän voi antaa lapsille toisenlaisen tavan kokea asioita, kulttuurillisesti ilmentää itseään, näyttää italialaisen ihmisen luonteen.

8. Miten lapset saadaan osallistumaan mukaan nukketeatteriesitykseen?

Jokainen esitys on erilainen, hyvin pitkälti yleisöstä riippuen. Lapset antavat palautetta heti, he ovat realistisia, elävät tässä hetkessä. Heillä ei ole taka-ajatuksia, joten palaute on välitöntä. Tästä teatterilaiset näkevät toimiiko näytelmä vai ei.

Kyllä jollain tavalla pystyy tietämään, mitkä keinot saavat lapsissa tietynlaisia reaktioita aikaan. Jo esitystä kirjoittaessa, kirjoittaja miettii kohdat, joissa voisi antaa pienille jotain miettimisen aihetta tai missä kohtaa heiltä voisi kysyä jotain. Tarinaa voi johdatella. Toisaalta täytyy myös miettiä, miten saada lapset kuuntelemaan jotain tarinan kohtaa, jossa on opettavainen sanoma. Muita keinoja ovat piiloleikit, mimiikka, kysymykset ja hassuttelu eli tekee tai sanoo jotain nurinkurista, jonka lapsi voi korjata mieleisekseen, täyttää puuttuvat aukot.

9. Mitä aiheita ei voi nukketeatterin kautta käsitellä?

Lapsia pitää suojella. On monia asioita, jotka ovat heille liian ahdistavia, pelottavia tai vaikeita käsitellä. Sellaisiin asioihin ei tarvitse puuttua. Tosin kyllähän kirjojakin kirjoitetaan lapsille nykyään melkein mistä aiheesta tahansa.

Myös kulttuurierot määräävät jossain määrin aiheita. Esimerkiksi Italiassa kuolema on luonnollinen aihe käsitellä. Nukketeatterissa kuolemalle on oma nukkensakin, jota käytetään hyvin paljon esityksissä. Suomessa sitä ei

niinkään näe. Kuolema on kuitenkin osa elämää, se on aina meitä lähellä. Tällaista aihetta täytyy osata lähestyä oikein, käsitellä hellävaroin. Jos tekee esityksen pelottavista asioista, lopun täytyy olla onnellinen.

Isot rakkaustarinat eivät kiinnosta lasta. Ystävyys on eri asia. Jos nukke etsii ystävää tai auttaa ystävää ja rakastaa häntä ystävänä, se on lapsillekin ymmärrettävä tapa rakastaa lähimmäistä.

10. Ovatko lasten reaktiot odotettuja vai yllätys?

Kyllä ne tavallaan ovat odotettuja. Ennen ensi-iltaa jännittää vähän ja toivoisi, että kaikki olisi oikealla tavalla mitoitettu. Toivoo, että näytelmä on oikein ajoitettu. Tarina kulkee eteenpäin, monella tasolla, mutta toivottavasti se jättää jotain mietittävääkin lapsille. Jotkut asiat naurattaa lapsia aina kuten hassuttelu ja pelleily. Se kuinka yleisön yhteinen kemia toimii keskenään, kuinka ryhmä alkaa reagoida yhdessä, ei pysty ennakoimaan. Hiljainen ryhmä voi pitää esityksestä ihan yhtä paljon kuin vilkas ja äänekäs ryhmä.

11. Parasta työssänne

Kirstille se on se, että saa esittää lapsille. He ovat ihana yleisö. Niin vilpittömiä, uskovat täysin tarinaan ja että roolihahmon ihminen voi olla vaikkapa prinsessa. Heidän kykynsä hypätä mukaan tarinaan ja vilpitiön ihailu nukketeatteria kohtaan.

On hienoa, kun voi luoda tyhjästä joitain uutta ja pitää sen tekemisestä. Lasten välitön palaute on parasta. Se pitää nukketeatterilaiset nöyränä.

Cosimolle nukketeatteri kokonaisvaltaisesti. Se on mukana elämässä koko ajan. Mieleen tulee ideoita ihan arkipäiväisiä asioita tehdessä. Lavasteiden rakentaminen on meditoivaa, se hetki on rauhallinen. Tarinoiden keksiminen saattaa olla aikaa vievää tai syntyä nopeastikin. Markkinointi ja toimistotyö puoli on ehkä vähiten mukavaa tässä työssä. Mutta se kuuluu asiaa. Ennen näytöksen alkua ja sen jälkeen Cosimo yrittää aina

ottaa tarpeeksi aikaa lavasteiden rakentamiseen ja purkamiseen. Se on rituaali, joka auttaa menemään sisään näytelmään ja päästämään siitä irti.

6.1 Havainnot

Pikku Aasin Nukketeatteri – Lempeä lehmä ja Villi aasi (1-5 vuotiaat)

Kauhajoki 14.3.2010 tilausesitys, lapset vanhempien kanssa

Kauhajoen esitykseen tulleet lapset ovat heti alusta asti avoimen innoissaan mukana esityksessä. He vastailevat Kirstille rohkeasti ennen esitystä kysytyihin kysymyksiin.

Esityksen alkaessa lapset matkivat Cosimon puhetyyliä ja sanontoja: ououou, tulee muutamien lasten suusta, kuten Cosimolta. Lapset kertovat omasta kotipaikkakunnastaan ja kyselevät samalla, mistä näyttelijät ovat kotoisin. Vuoropuhelu on vilkasta. Yksi lapsista huutaa Cosimon maatessa lattialla: Herätys, senkin pöhköpää! Ainakaan rohkeutta ei tältä yleisöltä puutu ja yleisön kemia näyttävät sopivan yhteen. Vuorovaikutus on välitöntä ja lapset tuntuvat nauttivan täysin rinnoin tilanteesta. He katsovat sekä vanhempiaan, että vieressä istuvia lapsiaan ja kommentoivat kaikille lähellä olijoille.

Ensimmäisessä nukketeatteriosiossa Lempeän lehmän ilmestyminen lavalle saa yhden lapsista itkemään. Lapsi jää kuitenkin esitykseen äitinsä syliin. Lapset haluavat kovasti kysellä lehmältä, mistä se on kotoisin ja kertoa missä heidän oma kotinsa on. Myös auttamisen halu on suuri, kun lehmä kertoo eksyneensä ja hukanneensa veljensä.

Aasi tulee esiin: Aasi, aasi! huutavat lapset ja osoittelevat sitä. Tuolla! Aasi huvittaa lapsia mielettömästi. Lehmän kysyessä mitä kieltä aasi puhuu sen sanoessa aiuto, joka on italiaa, että he eivät tiedä mitä aasi sanoo. Lehmä kertoo sen yleisölle, se tarkoittaa suomeksi: auttakaa. Lapset pulisevat koko ajan ja osoittelevat nukkeja, ovat niin eläytyneitä esitykseen.

Mimiikkaosiossa lasten ihmetys on suuri Cosimon pizzanpaistaja osiossa. Mikä tuo on, mitä se tekee? Cosimon laittaessa pizzerian lavasteita kuntoon hassutellen yleisön kanssa. He kurkottelevat tuoleiltaan, yrittävät päästä lähemmin näkemään,

mitä tapahtuu. Pizzanpaistajan pukiessa esiliinaa päälle aivan väärin ja kattaessa pöytää lapset huutavat neuvoja ja kommentteja: päästä, väärinpäin, se on kuppi! He nauravat ja huutavat, ovat iloissaan. Hattu laitetaan päähän! tietävät lapset sanoa. Tädin tullessa pizzeriaan pikku leikkikoiran kanssa, yleisöstä kuuluu myhäilyä, pehmolelukoira on heistä söötti.

Alkaa toinen nukketeatteriosa, jossa pizzanpaistaja nukke laulaen paistaa pizzaa. Lehmän ja aasin ilmestyessä pizzeriaan he riemastuvat: lehmä, se tuli! ja aasi! äiti katso!

Loppukohtauksen varjoteatterin alkaessa musiikki hiljentää hieman yleisöä, lapset kurkottelevat taas katsomaan, mitä mahtaa tapahtua. Osa lapsista liikehtii levottomasti. On selkeästi kärsivällisyys tullut mitan päähän, venytellään ja haukotellaan. Muutamat lapsista yrittävät laulaa musiikin mukana. Yleisö alkaa taputtaa vasta näyttelijöiden tullessa sanomaan: Loppu, finito! Lopuksi lapset saavat silitellä lehmää ja aasia ja samalla jutustelevat näyttelijöiden kanssa.

Pikku Aasin Nukketeatteri – Peilileikki (1-5 vuotiaat)

Malmön talon päiväkotiki 23.3.2001

Lapset kurkkivat innoissaan ennen esitystä salin oven raosta. Kaikki tulevat sisään ryhmittäin. Lasten päät kääntyvät lavasteisiin päin ja myös minuun, olenhan kameran kanssa heitä vastassa. Jännityksen huomaa heidän kasvoiltaan. Ollaan hieman hämillään, jopa peloissaan, ketä nämä vieraat ihmiset ovat, mitähän täällä tapahtuu. Pian jo istutaan omilla paikoillaan ja odotellaan näytelmän alkua.

Heti alkumusiikin ensitahdeista lähtien osa lapsista hytkyy paikoillaan. Musiikki on heille selkeästi hyvin tärkeä elementti. Samalla supistaan toisilleen ja tädeille, mitähän kivaa on odotettavissa. Jännittää! Pienimmät lapset ovat tällä kertaa takana, ihan siltä varalta, ettei heidän tarvitse pelästyä ihan eturivissä, jos tapahtumat ovatkin liian jännittäviä. Pienet seuraavat silmät tarkkana tätien syleissä ja odottavat mitä tuleman pitää. Kato, kato! osoitellaan lavalle.

Näytelmä alkaa nukketeatteriosuudella. Kuuluu lentokentän kuulutus. Yksi pienistä pojista säikähtää ja haluaa pois, hän itkee kovasti ja sanoo opettajalle: Pois, ei halua! Täti poistuu salista lapsen kanssa.

Sitten alkaa tapahtua, jotain tulee näkyviin ja lapset alkavat viisata ja huutaa: tuolla, tuolla, nurkassa! Siellä on yksi nukeista. Housut peppuun! -kommentti saa koko ryhmän räjähtämään nauruun. Yksi lapsista on niin innoissaan, että hän puristelee päätänsä ja laittaa kädet kasvoilleen.

Lapset ovat näytelmästä täysin haltioissaan. He tuijottavat nukkeja katse tiukasti kiinni lavasteissa, suu auki ja silmät pyöreinä. Opettajat toppuuttelevat innokkaimpia lapsia istumaan takaisin penkkiin.

Lentokapteeni puhuu hassusti. Hän sanoo: avatkaa sateenvarjonne! Mutta lapset huomauttavat heti että, ei, kun turvavyöt kiinni! Lentoemo toivottaa kaikki matkustajat tervetulleeksi lennolle Peilimaahan. Peilimaan mainitseminen kirvoittaa kysymyksiä: mikä on peilimaa. Lentoemo Kirsti selostaa lyhyesti mikä on peilimaa, ja kohta kaikki pääsevät tutustumaan sinne. Alkaa lentoleikki, jota Kirsti ohjaa: aikuiset, kiinnittäkää turvatyönne. Sitten autetaan lapsia myös kiinnittämään heidän turvavyönsä. Jos osaatte itse, voitte sanoa klik klak! Sitten lähdetään nousuun, lentokone kallistuu taaksepäin (opettajat kallistuvat, lapset katsovat esimerkkiä), ja oikealle ja vasemmalle. Äkkiä lohikäärme ilmestyy: LOHIKÄÄRME! alkavat lapset huutamaan ja osoittelemaan Kirstin taakse. Huudetaan ja osoitellaan, yritetään saada Kirsti, joka ei niitä hänen selkensä takana. Kirstin sanoo sen vain olevan mielikuvitusta. Yksi lapsista huutaa: dinosaurus! Pienetkin innostuivat osoittamaan lohikäärmeen poikasen lennellessä lavasteissa.

Näytelmä siirtyy taas lentokoneeseen. Ne on lentokoneessa, sanoo yksi tyttö eturivissä vähän pettyneenä.

Esityksen eri osien välillä on soi musiikki, kun näyttelijät valmistautuvat. Se saa osan lapsista vähän rauhattomaksi ja pitkästyneiksi, he odottavat, että jotain tapahtuisi.

Kun musiikki loppuu, keskittyminen on taas käsin kosketeltava, mitähän seuraavaksi tapahtuu?

Lavasteista astuu esiin prinsessa. Monen tytön kasvot alkavat loistamaan, niissä on unelmointiin viittaavia ilmeitä. He ovat täysin prinsessan lumoissa. Niin on myös osa pojista. Muutamat pojat eivät välittäisi prinsessasta ollenkaan.

Prinsessan alkaessa tanssimaan musiikin tahtiin lapset hiljentyvät ja seuraavat sitä ihaillen katseellaan. Prinsessa pyytää lapsia katsomosta tyttöä mukaan tanssimaan, hetken tyttö epäröi, nostaako peppua ylös penkistä vai ei, mutta rohkeus voittaa ja hän lähtee mukaan. Pian muitakin lapsia lähtee tanssimaan piiriin. Prinsessa ohjaa lapset paikoilleen pienen hetken kuluttua.

Sitten ritari astuu lavasteista ja tanssittaa prinsessaa. Yksi pojista huomaa, että ritarilla on miekka. Pienet yksityiskohdat tarttuvat helposti lasten mieleen.

Seuraava kohta onkin taistelukohta lohikäärmeiden kanssa. Yksi lapsista pelästyy tätä nopeaa käännöstä ja pakenee hädissään opettajan syliin itkien.

Useimmat lapset sitä vastoin innostuvat tästä kohtauksesta, huutavat ja nauravat kun lohikäärmeet purevat ritaria. Aiaiaiai, aiaiaiai! huutaa ritari. Tuli pipi! Ritari menee käden kanssa eturiviin, jossa lapset puhaltavat kipeään kohtaan. Prinsessa tulee ja paikkaa haavat laastarilla, joka on teippiä. Sekös lapsia naurattaa!

Lohikäärmeet hyökkäävät jälleen ja katsomo raikuu naurusta ja kehotuksista: lyö miekalla!

Lopuksi esityksessä on vielä nukketeatteriosio, jossa matkustajana olleet lapset ovat Peilimaan linnassa. Nukkelapset ihmettelevät missä he mahtavat olla ja yleisöstä tulee heti vastaus: Linnassa! Nyt lapset alkavat jo olla melko levottomia. Näytelmä on melko pitkä ja kärsivällisyys alkaa loppua.

Loppumusiikki alkaa. Prinsessa ja ritari tulevat sanomaan näytöksen olevan loppu ja sanovat hyvästit. Kaikki lapset vilkuttavat ja huutavat hei hei! Sitten on taputusten vuoro. Prinsessa pyytää lapsia vielä tanssimaan kanssaan. Suurin osa lapsista lähtee innoissaan mukaan. Myös ritari osallistuu piiritanssiin. Sitten

lapset saavat vielä silotella ritarin hevosta, mikä on joillekin lapsille vielä liian jännittävää ja kaikki eivät halusta huolimatta uskalla koskea keppihevosta.

Pikku Aasin Nukketeatteri – Lempeä Lehmä ja Villi Aasi (1-5 vuotiaat)

Länsimetsän koulu Settlementin varaama esitys 24.4.2010, lapset vanhempien kanssa

Ennen näytelmän alkua, teatterilaisten tulivat esittelemään itsensä. Siinä vaiheessa monet lapset olivat ujoja. Ihan pienimmät lapset turvautuivat vanhempiinsa, painoivat päänsä heidän olkaansa vasten, ja yksi lapsista alkoi itkeä. Äiti vei itkevän lapsen kauemmas, ja itku loppui. Ensi vuorovaikutelman luomiseksi Kirsti pyysi lapsia istumaan paikoillaan, ja aikuisia sulkemaan kännykkänsä. Hän selitti kuinka saattaa käydä mikrofonin ja kännykän soidessa. Sitten hän kyseli lapsilta, saako nauraa, saako kommentoida ja lapset vastasivat hiljaa: ”Joo”, Kirstin nyökytellessä päätä.

Näytelmän alkaessa Cosimo, uimarengas kaulassaan ja Kirsti hellehatussaan hassuttelivat uimaan menosta, vaikka oli vielä talvi. Lapset saivat kommentoida ja ottivat innoissaan osaa hassutteluun. Kerrottiin myös, että Cosimo on kaukaa Italiasta ja kyseltiin siihen liittyviä kysymyksiä.

Esityksen aikana osa lapsista oli kiinnostuneita, mitä lavasteiden takana tapahtuu. Kurkoteltiin ja noustiin tuoleille seisomaan, että nähtiin paremmin.

Varjoteatterin aikana lapset katsoivat esitystä tarkkaavaisesti ja kuuntelivat taustalla kuuluvaa laulua. Osa jopa yritti laulaa mukana, vaikkeivät säveltä ja sanoja tunnistaneeakaan.

Lempeän lehmän ilmestyessä lapset innostuivat ammumaan lehmän mukana. Lempeälle lehmälle vastattiin hei ja vilkutettiin.

Lempeän lehmän lähestymistapa oli ensin kertoa omasta taustastaan ja sitten kysellä lapsilta mistä he tulivat ja missä he asuivat. Vastauksia tuli kodista aina

kaupunginisiin. He myös kyselivät missä lehmä itse asuu, osoittelivat nukkea ja kertoivat aikuisille, että se on lehmä, toisille jopa hevonen.

Lempeä lehmä kertoi surullisena etsivänsä veljeään, joka oli mennyt hukkaan matkan varrella. Surullinen tarina sai lapset istumaan hiljaa paikoillaan, heistä huomasi, että he miettivät samaan aikaan, miten lehmä parka saattaisi löytää veljensä.

Sitten ilmestyy Villi aasi ja monet lapset purskahtavat nauruun. Niin hauska on aasin ääni! Pienimmät säikähtävät alussa ääntä, mutta pian hekin jo innostuvat aasin villistä esiintymisestä. Joku kysyy, mikä se on? Vieressä vastaa lapsi: se on aasi, se on aasi! Nämä kaksi pikkupoikaa vierekkäin alkavat kommunikoida keskenään ja sitä jatkuu koko näytelmän ajan. Vanhemmatkin nauravat aasille, se on niin hassu.

Katsomon ihan reunassa on vähän vanhempi poika siskonsa kanssa ja poika innostuu aasista niin kovasti, että nauraa kippurassa aina aasin ilmestyessä ja äännellessä. Hän selvästi samaistuu Cosimon kaikkiin roolihahmoihin ja hänestä ne ovat erittäin huvittavia, aina aasista pizanzaistajaan.

Näytelmän edetessä lapset alkavat kommunikoida enemmän keskenään, ei vain mukana tulleiden vanhempien kanssa. He nauravat yhdessä ja kertovat pieniä asioita toisilleen, jotka herättävät kiinnostusta heissä.

Mimiikkaosan alussa Cosimon tullessa pizanzaistajan roolissa, joitain eturivin lapsia pelottaa. He käpertyvät syvemmälle vanhempiensa syleihin. Pian jo kuitenkin kiinnostus voittaa pelon ja yhdessä neuvotaan pizanzaistajaa pukemaan esiliinaa oikealla tavalla päälle. Jo silloin kuitenkin toisia mietityttää, että minne lehmä ja aasi hävisivät.

Nukketeatterivaiheeseen siirtyminen toistamiseen tuo uuden roolihahmon. Se on pizanzaistaja, mutta tällä kertaa nukkeversiona. Sekin aiheuttaa jonkin verran pelonsekaisia tunteita osassa lapsia. Kuitenkin lehmän ja aasin tullessa myös lavalle, he huomaavat, ettei pelolle ole aihetta ja keskittyvät taas esitykseen.

Teatteri loppuu varjoteatteriin, millä se alkoikin. Nyt lehmä ja aasi löytävät lehmän veljen ja loppu on onnellinen.

Ihan lopussa huomaa jo pientä levottomuutta olevan ilmassa. Osa lapsista pyrkii pois vanhempien syleistä ja osa nousee penkeiltä seisomaan. Loppulaulu saa kaikki kuitenkin rauhoittumaan ja keskittymään esityksen loppuun. Yleisön lapset alkavat taputtaa käsiä ihan oikeassa kohdassa, ilman, että näyttelijät tulevat sanomaan näytelmän olevan ohitse. Vielä lopuksi he saavat koskea lehmä ja aasi käsinukkeja. Se on hyvä ja lempeä loppu näytelmälle.

7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessani havainnoin lapsiyleisön ja nukketeatterin välistä vuorovaikutusta. Havaintokäyntejä tein kolmessa eri Pikku Aasin Nukketeatterin esityksessä. Kaksi niistä oli tilausesityksiä. Toinen tilausesityksistä oli Kauhajoella, toinen oli Länsimetsän koululla, Setlementtiyhdistyksen järjestämänä. Näissä molemmissa esitettiin näytelmää *Lempeä lehmä ja Villi aasi*. Esityksissä lapset olivat vanhempien mukana. *Peilileikki* näytelmä esitettiin Malmön talon päiväkodin lapsille. Siellä lapset olivat lastentarhaopettajien ja ohjaajiensa kanssa. Havainnointiini kuului kaksi eri näytelmää: *Lempeä lehmä ja Villi aasi*, joka on tehty ajatellen 1-3-vuotiaita lapsia. *Peilileikki* taas on suunnattu päiväkotikäisille lapsille eli n. 2-5-vuotiaille.

Pikku Aasin Nukketeatterin esitykset koostuvat eri vaiheista. Niihin kuuluu mm. nukketeatterin lisäksi, varjoteatteria, mimiikkaa ja musiikkia.

Esitysten yleisön ikäjakauma oli 1-6 -vuotiaat lapset. Suurin osa lapsista oli 3-5 -vuotiaita, mutta mukana oli myös pienempiä, 1-2-vuotiaita ja muutama vanhempi, 6-7 -vuotias.

Havainnoinnissa kävi ilmi, että pienimmät 1-2 -vuotiaat toimivat vuorovaikutuksen kannalta vähäisesti. He istuivat hoitajien tai vanhempien sylissä, mutta katselivat näytelmää kiinnostuneesti alusta loppuun. Heidän vuorovaikutuksensa oli minimaalista, mutta kokemuksia he tuntuivat imevän itseensä. Musiikki ja visuaalisuus tuntuivat olevan heidän kohdallaan pääsijalla. Joillekin ihan pienimmille lapsille näytelmän tietyt kohdat olivat pelottavia ja niihin osa reagoi itkemällä, painamalla päänsä aikuisten olkaa vasten ja kiipeämällä syvemmälle vanhempien syliin. Muutamassa tapauksessa vanhempi poistui lapsen kanssa esityksestä, sillä kokemus oli heille liian pelottava. On hyvä, että lapsilla on omat vanhemmat tai hoitaja mukana, että he voivat turvautua aikuiseen kun pelottaa. Viitaten tutkimukseeni lapsi tarvitsee kasvamisen kannalta aikuisen, jonka kanssa voi keskustella kokemastaan ja näkemästään. Hän tarvitsee

ihmisen, jolta voi kysyä kysymyksiä askarruttaviin asioihin, peilata omia mielipiteitään. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001. Kohtaamispaikkana lapsuus. 83)

3-6 -vuotiaiden vuorovaikutus nukketeatterin kanssa oli vilkkaampaa. He kommentoivat paljon ja nousivat innoissaan paikoiltaan, näyttivät mallia näyttelijöille, kuinka asiat heidän mielestään tulisi ratkaista. He myös reagoivat voimakkaasti tapahtumiin ja myötäelivät nuken kautta. Mäkelä-Eskola kertoo teoriaosuudessa kuinka kokemusten mukaan lapset ja iäkkäämpi sukupolvi saattavat reagoida esityksiin spontaanisti mm. huutamalla kommentteja ja ohjeita näyttelijöille ilman houkuttelua. Jännittävästä ja hauska tilanteesta syntyy katsomossa reaktioita. Kyseessä on tilanneresonanssista. (Mäkelä-Eskola 2001, 45) Teoriassani mainittiin myös, että kertomukset ovat lapsen toiminnassa tapahtuvia, tunteenomaisia omia muistoja, odotuksia ja toiveita. Ne vahvistavat lapsen tunnetta omasta tärkeydestä, siitä, että hänen tarinansa ovat kertomisen arvoisia. 2-5 -vuotiaalle lapsille on tärkeää, että tarinoissa minä toimii aina jonkun kanssa. Keskusteluissa työstetään sekä menneitä että tulevia tapahtumia osana lapsen elämää. (Lyytinen ym. 1995, 82–83) Lasten ei ole vielä alle kouluikäisenä helppoa kertoa kielellisesti omista kokemuksistaan. Se tulee kokemuksen ja harjoituksen myötä.

Lapset vastailivat kilvan teatteriesityksen aikana nukkejen ja näyttelijöiden kysymyksiin. Vastattiin kun kysyttiin, mutta otettiin kantaa silloinkin, kun tuli joku idea mieleen. Lapset miettivät ääneen juonen käännteitä ja eläytyivät esitykseen täysin rinnoin. He nauroivat, huusivat, itkivät, liikehtivät musiikin tahtiin tuoleilla, kuiskuttelivat toisilleen ja vanhemmilleen. He elivät tässä hetkessä. Teoriassani kuvataankin kuinka lapset osallistuivat näytelmän tapahtumiin ja tarinan kulkuun kovaäänisesti kommentoimalla ja vilkkaalla toiminnalla. (Peltonen & Tawast 2009, 58–59)

Eroa oli myös siinä, olivatko lapset omien vanhempien mukana vai päiväkotihoidattajien kanssa. Vanhempien mukana ollessaan lapsi kommentoi

enemmän vanhemmilleen. Mitä enemmän yleisössä oli lapsia, sitä enemmän he reagoivat toistensa kanssa.

Lapset uppoutuivat esitykseen täysin. Lapsi ei ajattele sillä hetkellä mennyttä tai tulevaa, se kokee nukketeatteria omien kokemustensa kautta, reagoi omalla tavallaan. Realistisuus ja fiktiivisyys sekoittuvat toisiinsa. Kuten teoriaosuudessani Mannerheimin lastensuojeluliiton lähde viittaa: lapsi lähestyy teatteria tunteidensa kautta. Teatteri tarjoaa näitä puhdistavia, mielikuvituksen herättäviä, voimakkaita tunne-elämyksiä lapsille. (*Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001, 80–81*)

Roolihahmot, erityisesti nuket, olivat suuressa merkityksessä lapsille.

Roolihahmot, jotka kiehtoivat lapsia, olivat mm. lohikäärmeet, ritarit, lehmä, aasi ja lentokone. Varsinkin lohikäärmeet olivat erityisen kiinnostavia. Niiden ilmestyttyä yleisö villiintyi niin kovasti, että aikuisten täytyi puuttua asiaan ja hillitä lapsiyleisöä.

Lapsille tärkeää on, että esitys on suunniteltu heitä silmällä pitäen. Siinä pitää olla visuaalisia ja äänellisiä efektejä, jotta lapsi jaksaa pysyä juonessa mukana. Myös juoni on tärkeä, että siinä voi olla jonkunlainen opetus tai sanoma, joka jää lapsen mieleen. Usein pienet yksityiskohdat ovat niitä asioita, joita lapset myöhemmin muistelevat: laastari ritarin kädessä olikin teippiä, ritarilla oli miekka.

Tutkimus osoitti sen, että nukketeatterilaisilla on erilaisia keinoja saada lapset interaktiiviseen toimintaan heidän kanssaan. Parhaimpia niistä olivat kysymykset, mimiikan hassuttelukohtauksen, sekä kielen käytön eri tekniikat. Kielen käytössä hyvänä työkaluna näyttelijät voivat käyttää esimerkiksi vuorosanojen väärin sanomista. Sanotaan jotain täysin nurin kurista: kaikki matkustajat voivat avata sateenvarjonsa, vaikka tarkoitus olisi sanoa, kiinnittää turvavyönne. Lapset ovat hoksaavaisia ja ottavat nopeasti kantaa, korjaavat virheen. Mieleen tarttuva musiikki ja kertosanat tempaavat monet lapset mukaansa. Hassut taistelukohtaukset ja äänet innoittavat lapsia. Leikkiminen on osa yhteistä vuorovaikutusta ja lapset osallistuvat niihin mielellään. Peilileikissä oli lentokoneleikki, joka oli menestys. Tämä tulos oli odotettu jo teoreettisen tutkimuksen

pohjalta: esittävän leikin avulla lapsi yrittää tulkita ja kertoa uudelleen kokemuksiaan. Hän kokeilee leikeissään rooleja ja toimintoja, jotka on saanut hänelle tärkeiltä ihmisiltä. Näin ollen hän osoittaa minä-tunteen uudenlaista järjestymistä suhteissaan itseensä ja muihin. Kertomuksissaan hän täydentää omaa minäänsä ja etsii minälleen uusia asemia. (Lyytinen ym. 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan. 83)

Tutkiessani lapsien vuorovaikutusta nukketheateritilanteissa, olen huomannut, että lapset samaistuvat melkein aiheeseen kuin aiheeseen. Mitä tahansa aihetta voi käsitellä, kunhan ratkaisu on aina positiivinen. Kuitenkin uskon siihen, että lapsille olisi parasta antaa mukava kokemus heidän teatterikäynnistään. Aiheita on monenlaisia, ja tutkimuksessani huomasin lasten pitävän eniten eläimistä ja mielikuvitusolioista. Vaikeampia aiheita voi käsitellä myös myöhemmässä vaiheessa elämää ja ne tulevat eteen kaikille joka tapauksessa, teatterin ja oikean elämän muodossa. Teoriassani viitattiin lapsille sopivista aiheista myös samaan tapaan: lapsille suunnatussa esityksessä voi pohtia mitä tahansa aihetta, kunhan muistaa lapsen näkökulman ja käsityskyvyn rajat aihetta ajatellen. Kokeellistakin teatteria voi tehdä lapsille, jos esitykset avautuvat ilman erityisten teorioiden ja käytäntöjen tuntemusta. Vaikka lastennäytelmässä olisi synkkyyttä ja pelottavia aiheita, niin toivoa ei saa unohtaa, sillä heillä on vielä tulevaisuus edessään. (Muje 2007, 43) Samaa sanoivat Pikku Aasin nukketheaterilaiset.

Johtopäätökset tutkielmastani olivat suurimmalta osalta odotettuja. Lapset osallistuivat vilkkaasti esityksiin. Eniten sanoin, mutta myös teon, jos siihen annettiin mahdollisuus, viitaten näytelmä Peilileikin tanssiin ja lentokone-leikkiin.

Vaikka lapset eivät osaa kuvailla kokemuksiaan, niin ne kuitenkin näkyvät heidän arkipäiväisissä askareissaan kuten leikeissä ja puheissa. He osaavat kertoa yksityiskohtia ja asioita, joihin kiinnittivät huomiota. Leikeissä näkyy lasten omat mieltymykset esitykseen ja sitä kautta he myös purkavat kokemaansa.

Lapselle nukketheaterissa käynti on hyvä tapa opetella ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään itseään. Lapset elävät hetkessä, heille todellisuuden ja tarun välinen ero on nukketheaterin esityshetkellä merkityksetön asia. He eläytyvät esitykseen

täysin mielin ja ottavat siitä irti kaiken ilon. He reagoivat asioihin heti ja antavat palautetta suoraan näyttelijöille, ilman välikäsiä tai taka-ajatuksia. Viitaten tutkimukseeni, lapsi antaa esityksen aikana suoraa palautetta, riippuen siitä millä mielellä he ovat, eivätkä piilottele väsymistään tai kyllästymistään. Näiden muuttuvien aspektien keskellä on hyvin opettavaista työskennellä. (Muje 2007, 51)

Kokemusten kesto ei välttämättä ole pitkäaikaista, mutta se tuo silti lisämausteen lasten jokapäiväisiin askareisiin ja rutiineihin. Todellista kestoja en pystynyt saamaan selville, sillä muistot varmasti elävät lasten mielessä mukana. Tässä voisikin olla hyvä jatko tutkimusta ajatellen, tutkia lasten muiston pitkäkestoisuutta nukketeatteriesityksen jälkeen. Siihen ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa ollut mahdollista syventyä tarkemmin, joten tutkin vain sen pituutta, miten se näkyi heidän leikeissään ja puheissaan. Tutkimuksessani ymmärsin, että muisto leikeissä ja puheissa säilyi muutaman päivän ajan lapsilla.

Lapsille on hyvä olla mahdollisuus kokea jo pienestä asti kulttuurielämyksiä ja opetella tätä kautta myös vuorovaikutusta muita lapsia kohtaan. Esityksissä he voivat tavata uusia lapsia ja usein vierekkäin istuvat lapset jakavat omia kokemuksiaan keskenään näytelmän aikana.

Kulttuurikasvatus lapsille on kanava opettaa heille uusia näkökulmia ja myös ihmisten välisiä eroja. Pikku Aasin Nukketeatteri antaa sekä taidekasvatuksellista näkemystä, että kulttuurikeskeistä näkemystä esityksissään sen ollessa italialais-suomalainen nukketeatteri. Kielen ymmärrys näkyi näytelmän aikana siinä, että italiankieliset huudahdukset ja suomenkielen erilainen painotus saivat lapset joskus hämmästyttämään siitä, mitä he mahtoivatkaan kuulla. Samalla se oli sekä opettavaista, että hauskaa. Lapset saivat tietoa Italiasta ja sen kielestä ja usein matkivat sitä, se oli tarttuvaa. He myös ilmaisivat itseään korjatessaan hassuja sanamuotoja, joita Cosimo sanoessaan käytti.

Jatkotutkimuksia ajatellen tutkimusaiheeksi voisi löytyä niin muistin, kielen kuin vuorovaikutuksenkin osalta. Olisi mielenkiintoista tutkia, mikä ero todellisuudessa on vanhempien ja päiväkotiopettajien ollessa mukana, tai kuinka

kielen ymmärtäminen vaikuttaa lapsen elämysten kokemiseen. Antavatko vuorovaikutustilanteet lapsille ymmärrystä omaa elämäänsä kohtaan tai miten nukketeatterinäytösten yleisön kemiat toimivat.

Ihmisen, lapsen havainnointi ei ole helppoa. Jokainen pieni liike, kasvojen ilme saattaa merkitä niin paljon enemmän kuin uskoinkaan. Itse tilanteessa ei ehdi kiinnittää kaikkiin lapsiin yhtä aikaa huomiota, videointi oli erinomainen apu tutkimuksessani. Haastattelut antoivat materiaalia enemmän kuin oletin. Myös niiden määrittely ennen haastattelutilaisuutta osoittautui oikeaksi. Eniten materiaalia sain nukketeatterilaisilta ja vanhemmat olivat enemmänkin statistin, sivustakatsojan osassa. Tutkimuksen lopputulos oli odotettu, mutta samalla myös mielenkiintoinen. Opin paljon lasten vuorovaikutustaidoista, ja kielellisestä osaamisesta alle kouluikäisenä. Tutkimus tuotti paljon uusia ideoita ja olen iloisen yllättynyt tutkimukseni hyvästä onnistumisesta. Lasten parissa tutkiminen on ollut antoisaa, se on ollut ihmeellinen ja mielenavaava kokemus.

IHME NIMELTÄ IHMINEN

“Tuhattuhatta salaisuutta

tämä kätkee otsaluu,

tuhattuhatta tekoa uutta

tähän käteen piiloutuu.

Oi, lapseni, hahmoos hentoon

Kävi henki ja nukkuu nyt.

Mitä teet, kun lähtevät lentoon

Nuo voimat kätketyt - ! ?”

- Runoilija Aale Tynni-

LIITTEET

Haastattelukysymyksiä vanhemmille ja päiväkotiohjaajille, -ohjaajille

1. Millä mielellä lähdettiin nukketeatteriin?
2. Vaikuttiko esitys puheisiin ja leikkeihin samana päivänä, saman viikon aikana?
3. Jäikö lapsille esityksestä pelkoja?
4. Muut fyysiset reaktiot: nukkuminen, keskittyminen päiväkodissa?
5. Realistisuus / fiktiivisyys lapsen mielestä? Ymmärtääkö / sekoittuiko oikeaan elämään?
6. Halusiko päästä uudelleen teatteriin?
7. Mistä asioista kertoi ja piti?
8. Ovatko lapset ennen käyneet nukketeatterissa / teatterissa?

Haastattelukysymyksiä nukketeatterin väelle

1. Mikä on Pikku Aasin nukketeatterin filosofia?
2. Kuinka kauan olette tehneet nukketeatteria?
3. Miksi teette nukketeatteria lapsille?
4. Kenelle esitykset on tarkoitettu?
5. Miten suunnittelette esityksiä / eri esityksiä asiakasryhmien mukaan?
6. Mikä lapsia kiinnostaa?
7. Kuinka lapset reagoivat nukketeatterissa?

8. Miten lapset saadaan osallistumaan mukaan nukketatteriesitykseen?
9. Mitä aiheita ei voi nukketatterin kautta käsitellä?
10. Ovatko lasten reaktiot odotettuja vai yllättävätkö ne aina?
11. Parasta työssänne?

LÄHDELUETTELO

- Aaltola & Valli, 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä. PS-kustannut.
- Alasuutari, 1994. Laadullinen tutkimus. Tampere. Gummeruksen kirjapaino Oy.
- Brady, Haapalainen, Isotalo & Korhonen 2007. Taide keskellä elämää. Helsinki. Like.
- Cook & Cambell, 1979. Quasi-Experimentation. Design and Analysis for Fields Settings. Chigago. Rand McNally.
- Kiviniemi K., 1997. Opettajuuden oppimisesta harjoittelun harhautuksiin. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.
- Koskenniemi, Pieta 2007. Osallistuva teatteri Devising ja muita merkillisyyksiä. Rovaniemi. Opintokeskus Kansalaisfoorumi.
- Lastentarhaopettajienliitto 2005. Täyttä elämää. Helsinki. Kirjapaino Libris.
- Lyytinen, Korkiakangas, Lyytinen. 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Helsinki. WSOY.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2001. Kohtaamispaikkana lapsuus. Helsinki. Lapsifoorumi.
- Metsämuuronen, 2000. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Viro. Jaabes OÜ, Võru.
- Mäkelä-Eskola, Raija 2001. PANG – se on siinä! Teatterikatsojan tunneresonanssi. Tampere. Domus-Offset Oy.
- Nummenmaa & Nummenmaa, 1980. Lapsen kehitys ja kasvatus. Keuruu. Kustannusosakeyhtio Otava.

Peltonen & Tawast, 2009. Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä. Helsinki. Suomen Unima ry.

Saari, E. 2001. Nukketeatterin taikaa. Helsinki. Terveys ry.

Sanna Muje, 2007. Totem teatteri ja lastenteatterin uudet askeleet. Keuruu. Like-kustannus.

Elektroniset julkaisut

Korhonen. 1999. Vauvaperhetyö keskosten vanhempien tukena. Oulun yliopisto. Saatavilla www-muodossa:

<http://herkules oulu.fi/isbn9514271912/html/index.html>

Mustonen, Eeva. 2008. Lahden historia 4:2. Lahden kulttuurilaitosten historia 2. Saatavilla www-muodossa:

<http://www.suomenteatterit.fi/lastenteatteri/lastenteatterista.php>.

Mäntymaa, Mirjami & Tamminen Tuula. 1999. [viitattu 21.12.2001]. Varhainen vuorovaikutus ja lapsen psyykinen kehitys. Saatavilla www-muodossa:

<http://www.duodecim.fi/aikakausikirja/articles>

Puusniekka, Anna & Saaranen-Kauppinen, Anita. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere :

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Saatavilla www-muodossa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_1.html

Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa. Tummavuoren kirjapaino Oy. Saatavilla www-muodossa:

www.unitcase.fi/artikkelit/VARHAINEN%20VUOROVAIKUTUS.doc

Wikipedia. Saatavilla www-muodossa:

<http://fi.wikipedia.org/wiki/L%C3%A4hdekritiikki>